

BIOTEHNIŠKI IZOBRAŽEVALNI CENTER LJUBLJANA

Medpodjetniški izobraževalni center
Ižanska cesta 10, 1000 Ljubljana

SLOVENŠČINA 3 (jezik)

VETERINARSKI TEHNIK

NARAVOVARSTVENI TEHNIK

ŽIVILSKO PREHRANSKI TEHNIK

Gradivo zbrala, priredila in zapisala:
Rozalka Mohorič

Kazalo vsebine

1. SKLADNJA	5
1.1. STAVEK IN POVED.....	8
1.2. STAVČNI ČLENI.....	8
1.3. PRIREDNO ZLOŽENA POVED.....	12
1.4. PODREDNO ZLOŽENA POVED.....	13
2. NADPOVEDNA SKLADNJA	25
2.1. NAČINI POVEZOVANJA STAVKOV V BESEDILU	25
2.2. POMENSKO RAZMERJE V BESEDILU (koherenca)	26
2.3. NAČINI RAZVIJANJA TEME	27
2.4. OBLIKOVNO RAZMERJE V BESEDILU (kohezija).....	28
2.5. AKTUALNOSTNO RAZMERJE V BESEDILU	29
2.6. VAJE IZ NADPOVEDNE SKLADNJE	30
2.7. VLOGE BESEDILA.....	32
3. PRAVOPIS	33
3.1. VEJICA.....	33
3.2. PODPIČJE	34
3.3. DVOPIČJE	34
3.4. NAREKOVAJ	35
3.5. POMIŠLJAJ	35
3.6. ENODELNI POMIŠLJAJ.....	35
3.7. DVODELNI POMIŠLJAJ	35
3.8. VEZAJ	35
3.9. OKLEPAJ.....	36
3.10. PRAVOPIS – VAJE	36
4. VAJE IZ BOGATENJA BESEDNEGA ZAKLADA	41
5. BESEDILNE VRSTE	42
5.1. URADNA PROŠNJA.....	42
5.2. URADNA PRIJAVA	45
5.3. URADNA PRITOŽBA	47
5.4. POLJUDNOZNANSTVENI ČLANEK	49
5.5. ESEJ.....	52
5.6. KOMENTAR.....	53

1. SKLADNJA

Skladnja je jezikovna ravnina, ki proučuje vlogo besed in besednih zvez v stavku, povedi in besedilu. Ukvarja se s pojmom povedi in stavek.

V vsakem jeziku morajo biti povedi urejene. Smiselno morajo soditi druga k drugi.

Besedna zveza je skupina besed, ki imajo določen pomen.

Besedne zveze ali sintagme so sestavljene iz jeder in določil.

Jedro je osrednji del besedne zveze in poglobitveni nosilec pomena. Hkrati skladenjsko določa določilo. Določilo pomensko natančneje določa jedro.

zelo zanimiva **tekma** dveh favoritov

določilo jedro določilo

bratje in sestre

jedro

težka **odločitev**

določilo jedro

vsakdanji **trud** za zaslužek

določilo jedro določilo

Če je jeder več, je besedna zveza priredna- bratje in sestre, radio, tisk, film in televizija, igralci in režiser... Besede v teh zvezah so med seboj neodvisne in enakovredne. Besedna zveza, sestavljena iz jedra in enega ali več določil, je podredna.

Besedna zveza se imenuje po besedni vrsti, ki je v jedru.

Na spletni strani <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> najdeš spletni Slovar slovenskega knjižnega jezika.

Vaje

1. Iz pomenske razlage slovarske iztočnice beseda izpišite vsaj pet besednih zvez, ki jih najdeš (primer: izgovorjena beseda).
2. Kako bi sam definirali tērmin besedna zveza?
3. Ugotovite, ali so spodnje trditve pravilne ali napačne.

P	N	trditev
		Veliko tiskana besedna zveza je samostalniška. (PET FANTOV je na sto metrov prsno tekmovalo na evropskem prvenstvu.)
		Veliko tiskana besedna zveza je pridevniška. (ZELO POČASI se je pomikal naprej.)
		Veliko tiskana besedna zveza je pridevniška. (Danes MORAM DOKONČATI začeto delo.)
		Veliko tiskana besedna zveza je glagolska. (STRAH PRED KAZNIJO ga je zaustavil.)

Samostalniška besedna zveza

V jedru samostalniške besede je samostalnik: tisti lepi sosedov fant, sedem bratov, krema za britje, mi trije, hoja počasi, skleda, polna sadja, lestev, po kateri se pride na oni svet... Določilo je prilastek. Ta lahko stoji na levi ali desni strani. Levi prilastek je vedno ujemalni. Desni prilastki so skoraj vsi neujemalni. Levi prilastek je vedno pridevniška beseda: pridevnik, zaimek ali števnik.

Vaja

Določite prilastke: pesem o lepi Vidi, gospa profesorica, mi trije, vi sami, pot navzgor, svetloba jeseni, prepoved kaditi, navada žvečiti, otroci, navajeni vsega, pričakovanje, kaj bomo videli, vprašanje, o katerem razpravljamo...

Pridevniška besedna zveza

Jedro je pridevniška beseda: njegova zelena (suknja), vedno prijazen, počasen kot polž, zmeraj nasmejana, mlado nagubano gorstvo), sposoben popraviti, tako čudovit, da ti dih zastane...

Vaja

Določite jedra in določila:

tisto sosedovo (dekle), naveličan obljub, pozoren do tujcev, srednje pečena (potica), slaven daleč naokrog, lep, da bi kar umrl, pripravljen pomagati, naveličan lenariti...

Prislovna besedna zveza

V jedru stoji prislov: lani avgusta, zelo daleč, danes zjutraj, povsod po svetu, precej zgodaj, nekoliko blizu...

Vaja

Določite jedra in določila:

včeraj zvečer, nikjer drugod, zelo pozno, malce oddaljeno, dokaj zanimivo, hitro kot zajec, naglo, kot bi mignil...

Glagolska besedna zveza

Glagol ob sebi predvideva dopolnila. Temu pojavu rečemo glagolska vezljivost.

Nekateri glagoli ne predvidevajo nobenega dopolnila: dežuje, bliska se.

Nekateri predvidevajo eno dopolnilo: Gospodar prihaja. Dete spi. Navadno je to dopolnilo osebek.

Nekateri glagoli predvidevajo dve dopolnili: osebek in predmet ali prislovno določilo. Film traja dve uri.

Nekateri glagoli predvidevajo več dopolnil: Miha piše pismo dekletu.

Ugotovite, ali so zapisane besedne zveze priredne ali podredne.

Besedna zveza	Razmerje
DIVJI, LEP, A PAMETEN je bil njegov pes.	a) Priredna besedna zveza b) Podredna besedna zveza
Sledil je UBOJ IZ MAŠČEVALNOSTI.	a) Priredna besedna zveza b) Podredna besedna zveza
JAZ REVEŽ pa nisem vedel, o čem govori.	a) Priredna besedna zveza b) Podredna besedna zveza
Bila je JEZNA NA VES SVET.	a) Priredna besedna zveza b) Podredna besedna zveza
Primerek je bil ČUDOVITO OHRANJEN.	a) Priredna besedna zveza b) Podredna besedna zveza
PRIJETEN IN SPOČIT se je prebudil sredi gora.	a) Priredna besedna zveza b) Podredna besedna zveza
GROZNO DOLGO jo je moral čakati.	a) Priredna besedna zveza b) Podredna besedna zveza

1.1. STAVEK IN POVED

Skladnja nas uči družiti besede v besedne zveze in stavke.

POVED je zaključeno sporočilo ali zaključen del sporočila. To pove že pomen besede poved. To je skupina besed, ki nekaj pove. Začne se z veliko začetnico in konča s piko, vprašajem ali klicajem.

STAVEK je zveza besed, ki so zbrane okrog osebne glagolske oblike.

NEGLAGOLSKI STAVEK

To je stavek, v katerem ni glagola in so besede zbrane okrog neosebne glagolske oblike. Imenujemo ga tudi POLSTAVEK. (Iz njega lahko razvijemo tudi glagolski stavek.)

PASTAVEK: to je beseda, ki je lahko sama zase stavek (npr. Ha!).

ENODELNI STAVEK

V tem stavku ni osebka, ker sploh ni vršilca dejanja ali nosilca trajanja; npr. Deževalo je.

PROSTA IN ZLOŽENA POVED

Iz prostih (enostavnih) povedi lahko sestavimo zloženo (večstavčno) poved.

RAZDRUŽENA POVED

To je poved, ki je glasovno pretrgana, smiselno pa tvori celoto.

1.2. STAVČNI ČLENI

Stavčni členi so pomenske enote, iz katerih je zgrajen stavek.

Slovnična povezanost stavčnih členov oz. razmerja med stavčnimi členi

UJEMANJE (kongruenca) → v skl., sp. in številu → Obiskala nas je prijazna ženska.

Ujemata se povedek in osebek. Pomensko določata drug drugega.

VEZAVA (rekcija) → glagol določa sklone sam. (rod., daj. vezava) Bal se je poti. Česa?

PRIMIK → določilo ni odvisno od jedra, ampak je jedru le primaknjeno Včeraj je odpotoval. zelo dolga, slika ob potoku, tista tam... Zunaj zavija.

Stavčni členi so osebek, povedek, predmet in prislovno določilo. To so glavni stavčni členi. Delni stavčni členi so: prilastek, povedkov prilastek in povedkovo določilo.

POVEDEK

je glavni stavčni člen . Po povedku se vprašujemo: kaj kdo dela ali kaj z njim je. Vlogo povedka opravlja glagol v osebni obliki. Vsak stavek ima en sam povedek. Povedek je lahko sestavljen iz ene ali več besed. Prvi je goli povedek, drugi zloženi. Zloženi povedek ima ob sebi povedkovo določilo ali povedkov prilastek.

POVEDKOVO DOLOČILO

ni samostojni stavčni člen, ampak samo del zloženega povedka. Potrebujejo ga pomensko nepopolni glagoli: pomožni glagol, naklonski glagoli, fazni glagoli.

Npr.: Luka leži v postelji.

Luka leži.

Film je zanimiv. Postal je študent.

POVEDKOV PRILASTEK

stoji ob pomensko popolnih glagolih.

S tečaja italijanščine se je vrnila navdušena.

Opazujmo povedke v tem besedilu:

Timijan je trajen polgrmiček, ki zraste do 50 cm visoko. Listi so majhni, sivozelene in ob robovih zavihani. V zalistju poženejo rožnati cvetovi. Doma je v Evropi, Ameriki in Afriki. V Sloveniji gojijo timijan po vrtovih tudi kot začimbno rastlino. Njegove številne podvrste divje rastejo v Sredozemlju, pri nas pa po Krasu, saj ima rad suha, sončna rastišča. Zaradi velikih potreb pa je predvsem gojen. Timijan prijetno diši po kafri, saj njegovi cvetovi in listi vsebujejo veliko eteričnega olja.

OSEBEK

Po osebkem pa se vprašujemo: kdo ali kaj in dani povedek. Izraža vršilca dejanja ali nosilca stanja. Osebek je lahko iz ene ali več besed. Tudi osebek je lahko goli ali zloženi. V stavku je en osebek. Določa obliko povedka: osebo, število in spol. Izjema je osebek v rodilniku v zanikanem povedku. (Jan je v sobi. Jana ni v sobi.)

Osebek je lahko izražen z morfemom v povedku, npr. Katero snov moram študirati?

PREDMET

je stavčni člen, po katerem se vprašujemo: koga - česa, komu - čemu, koga - kaj, o kom - čem, s kom - čim + povedek.

Ne poznam nobenega metalurga. Koga ne poznam?

Čudiva se letošnji zimi. Čemu se čudiva?

Pojdi kupit vozovnice. Kaj pojdi kupiti?

Govorili smo o tvojem očetju. O kom smo govorili?

V hribe sem šel z bratrancem. S kom sem šel v hribe?

Pogovarjamo se **o izpitih in ocenah**. O čem se pogovarjamo?

Opazuj obliko predmetov!

Pogovarjamo se **o razrednih izpitih**.

~

Nanj se nanaša dejanje v povedku. Nekateri predmeti imajo predložno obliko.

Če povedek zanikamo, moramo predmet v tožilniku postaviti v rodilnik.

Plačala sem položnico. Nisem plačala položnice.

Tudi predmet je goli ali zloženi. Ponavadi je predmet samostalniška beseda, lahko pa tudi nedoločnik. **Ne sramuj se vprašati.**

V stavku je lahko več predmetov, ki ustrezajo različnim vprašalnicam.

Župan je sosednje občine prosil za pomoč za prizadete prebivalce kraja.

PRISLOVNO DOLOČILO

je stavčni člen, po katerem se sprašujemo:

- p. d. kraja: kam, kod, kje

- p. d. časa: kdaj

- p. d. vzroka:

a) vzroka: zakaj

b) namena: čemu

c) pogoja: pod katerim pogojem

d) dopustitve: kljub čemu

- p. d. načina (lastnosti):

a) pravega načina: kako

b) primere: kako

c) posledice: kako

d) mere: koliko

e) ozira: glede na kaj

Pojasnjuje okoliščine dogajanja.

Kako ločimo, kdaj gre za predmet in kdaj za prislovno določilo?

Pomagamo si z vprašalnico. Če se po besedi ali besedni zvezi lahko vprašamo tudi z vprašalnico za prislovno določilo, to ni predmet.

Govorim s prijateljico. Pišem z levo roko.

Tudi prislovno določilo je lahko golo ali zloženo.

PRILASTEK

Prilastek je del stavčnega člena, po katerem se vprašujemo: kakšen, kateri, čigav, koliko. Poznamo levi in desni prilastek. Če se kateri od teh dveh ujema z odnosnico v spolu, sklonu in številu, sta to levi in desni ujemalni prilastek. Odnosnica je glavni oziroma pomenski del.

POVEDKOV PRILASTEK

Po njem se vprašujemo z vprašalnico: kakšen (kateri, čigav) ter povedkom in osebkom oziroma predmetom. Povedkov prilastek ne izraža stalne lastnosti osebkoma ali predmeta, ampak samo lastnost v trenutku glagolskega dejanja.

Vaje

1. Določite stavčne člene! Določite jih tako, da jih poimenujete!

Med petminutnimi odmori morajo dijaki zapustiti učilnice.

Na rojstnodnevni zabavi me je sošolec nasmejan pričakal pri vratih.

Zaradi hudega mraza smo v decembru začeli kuriti še kamin.

Zaradi utrujenosti je bolni potnik zelo pozno prispel do osamljene gorske koč.

2. Označite zložene povedke.

Oton Župančič je bil v obdobju moderne osrednji pesnik.

Prvo delo je izdal leta 1899, in sicer pesniško zbirko Čaša opojnosti.

Istega leta je začel načrtovati zbirko za otroke.

Dal ji je naslov Pisanice.

3. Ugotovite število stavkov in povedi!

Bilo je tako vroče, da mu je znoj, ki mu je kapljal z obraza, le malo ohladil vroče telo, toda ni odnehal.

št. stavkov:

št. povedi:

4. Označite pravilne in nepravilne trditve.

P	N	trditve
		V stavku je lahko samo en povedek.
		Vsi stavčni členi so si enakovredni.
		Poznamo štiri prislovna določila.
		Povedek s povedkovim določilom je podredno zložen.
		Povedek s povedkovim prilastkom je priredno zložen.
		Levi prilastek je praviloma neujemalen.
		Kadar osebek zanikamo, uporabimo imenovalnik.
		Po predmetu se sprašujemo z vsemi vprašalnici za samostalnik razen 1. sklona.

5. Poiščite ujemalne prilastke.

Ljubljanska mestna občina

praznik dela

Ivan Pregelj

ravnatelj šole

Prešernov dan

ново podjetje Salon, d. o. o.

Univerza na Primorskem

6. Kaj je značilno za časopisne naslove?

1.3. PRIREDNO ZLOŽENA POVED

V priredju so stavki v enakovrednem razmerju. Vsak od stavkov, ki sestavljajo poved, bi lahko stal samostojno. Priredja poimenujemo glede na razmerja med osnovnim in dopolnjevalnim stavkom. Grafično jih označimo z S + S.

VEZALNO PRIREDJE To je zveza dveh ali več stavkov, ki izražajo soobstajanje ali zaporedje. Taki stavki so povezani brez veznikov ali pa z vezniki: in, pa, ter. Pred temi vezniki ne pišemo vejice, razen če je ne zahteva vmesni odvisni stavek.

Hodi, si požvižgava in kar poskakuje od veselja.

STOPNJEVALNO PRIREDJE To je zveza stavkov, v kateri naslednji stavek z vsebino presega prejšnjega. Stopnjevanje poudarjajo vezniki: ne - ne, niti - niti, ne samo - ampak tudi, tako - kakor tudi. Pred drugim delom prvih dveh veznikov vejice ne pišemo, pišemo jo samo pred drugim delom veznika » ne samo - ampak tudi«.

Niti ne vpraša niti ne pove.

Ni samo spremljal učencev, ampak jih je tudi bodril.

LOČNO PRIREDJE Vsebine teh dveh stavkov se med seboj izključujejo ali zamenjujejo. Dopolnjevalni del podaja izbirno možnost. Vezniki so ali, ali pa, ali - ali. Pred prvim ali vejice ne pišemo, razen če jo zahteva vmesni odvisni stavek.

Lazarjevi se ali odpravljajo ali pa so že odšli.

PROTIVNO PRIREDJE je zveza pomensko nasprotujočih si stavkov. Protivni vezniki so: pa, vendar, toda, a, ampak, temveč, marveč, samo, le. Vejico pišemo. Vpisal se je na tečaj, a ga je zamudil.

POJASNJEVALNO PRIREDJE V tem primeru drugi stavek natančneje določa prvega. Vezniške besede so: to je, to se pravi, in sicer, in to, saj, kajti, namreč. Lahko se tudi zgodi, da veznika sploh ni.

Zaprli bomo, saj ves dan ni bilo gostov.

POSLEDICNO PRIREDJE Dopolnjevalni stavek izraža posledico dejanja, ki izhaja iz osnovnega stavka. Tipičen veznik je zato.

Štipendija je obetavna, zato se zanjo poteguje več študentov.

SKLEPALNO PRIREDJE Pri tem priredju drugi stavek podaja logičen sklep, ki izhaja iz vsebine prvega. SKLEP izraža veznik torej.

Mislím, torej sem.

Vrste prirednih in podrednih razmerij stavkov v povedih poišči v svojem učbeniku, v *Slovenski slovnici* Jožeta Toporišiča ali pa na spletnih straneh (npr. http://www.najblog.com/media/5991/20081125-25_priredno%20zlozene%20povedi.pdf za priredja).

1.4. PODREDNO ZLOŽENA POVED

Podredje je zveza najmanj dveh stavkov, ki med seboj nista v enakovrednem razmerju. Eden od stavkov je glavni. Ne začenja se z veznikom in lahko stoji samostojno. Odvisniki, ki so razširjeni stavčni členi, ga pomensko dopolnjujejo. Po njih se sprašujemo iz glavnega stavka z vprašalnicami za stavčne člene. Lahko jih spremenimo v stavčni člen.

Zelo me zanima, kaj meniš o razpisnih pogojih.
Zelo me zanima tvoje mnenje o razpisnih pogojih.

Glavni stavek stoji na začetku, v sredini ali na koncu povedi. Na dva dela ga lahko razdeli prilastkov odvisnik. Odvisniki se začenjajo s tipičnim veznikom.

Zgoščenska, o kateri me sprašuješ, je že razprodana.

Podredje označimo z S/
S.

OSEBKOV ODVISNIK Odvisni stavek se nanaša na osebo (kdo ali kaj). Prepoznamo ga po veznikih: da, če, ali, kdor, kar, kdo...

Jasno je, kdo bo izbranec.
Skrbi me, kako boste pripotovali do nas.

PREDMETNI ODVISNIK Odvisni stavek se nanaša na predmet (koga - kaj, koga - česa).
Vezniki so: da, če, ali, kogar, kar, da...

Sam si mi povedal, da boš med počitnicami doma.
Ne vem, kdaj bom utegnil.

KRAJEVNI IN ČASOVNI ODVISNIK se nanašata na kraj oziroma čas dogajanja (kje; kdaj).
Vezniki: kjer, ko, kadar, preden, medtem ko, dokler...

Pogledala sem, kamor sem le mogla.
Kadar berem Kosovelove pesmi, se spomnim nate.

VZROČNI IN NAMERNI ODVISNIK se nanašata na vzrok ali namero (zakaj, čemu). Vezniki: ker, da

Prisluhnili so mu, ker je pametno govoril.
Zgodaj je vstala, da bi videla sončni vzhod.

POGOJNI IN DOPUSTNI ODVISNIK Nanaša se na pogoj ali dopustnost (pod katerim pogojem, kljub čemu). Vezniki: če, ako; čeprav, četudi, dasi...

Če se boš premislil, pokliči.
Smučat gremo, čeprav smo prej sklenili drugače.

NAČINOVNI ODVISNIK Vprašalnice: kako, koliko, koliko časa, glede na kaj. Vezniki: ne da bi, s tem da, kakor, kot, kolikor, kot da. Namesto tega odvisnika se včasih uporablja tudi polstavek.

Odvihrala je skozi vrata, ne da bi karkoli pojasnila.

PRILASTKOV ODVISNIK Vprašalnice: kakšen, kateri, čigav. Vezniki: ki, kateri, da...

Vsakomur, ki je voljan poslušati, spet in spet razlaga svojo zgodbo.

OKRNJENI STAVČNI VZORCI

NEDOKONČANOST: Dobro bi bilo, če bi...

ZAMOLK: Takoj izgini, če ne...

IZPUST / ELIPSA: Ti očeta do praga, (a) sin tebe čez prag.

IZPOSTAVA: Naš Jože, ta ti jo zna zagosti.

PRISTAVEK: Odpotoval je v Italijo, v Bari.

VRIVEK: Zunaj, mislim da pred sosedovo hišo, je zacvilil pes.
 PRESKOK / ANAKOLUT: Naš Jože, raje mi ga ne omenjaj!

Preglednica odvisnikov

ODVISNIK	VPRAŠALNICA	VEZNIKI	PODČRTAVA	PRIMER
OSEBKOV odvisnik	kdo ali kaj	da, če, kdor, kar, ali	ena ravna črta	Zelo me je razveselilo, da si me povabil na rojstni dan.
PREDMETNI odvisnik	odvisni skloni (rod., daj., tož.,...)	kogar, kar, da, ali, kaj, kod, če	dve ravni črti	Slišala sem, kako otroci pojejo.
KRAJEVNI odvisnik	kje, kam, od kod,...	kjer, kamor	poševne črtice	Kjer gradijo novo trgovino , so se igrali otroci.
ČASOVNI odvisnik	kdaj	ko, kadar	poševne črtice	Ko pridem v šolo , pozdravim sošolce.
VZROČNI odvisnik	zakaj, čemu	ker	poševne črtice	Ker je snežilo , so bile ceste poledenele.
NAČINOVNI odvisnik	kako, na kakšen način	ne da, kakor, da, kot da, tako da	poševne črtice	Sedli so za mizo, ne da bi spregovorili besedo.
NAMERNI odvisnik	s kakšnim namenom	da- vedno je ta veznik	poševne črtice	Vstopil je v kuhinjo, da bi pozdravil babico
POGOJNI odvisnik	pod katerim pogojem	če, ako	poševne črtice	Če bo deževalo , ostani doma.
DOPUSTNI odvisnik	kljub čemu	čeprav, četudi (dasiravno, akoravno)	poševne črtice	Čeprav je močno deževalo , smo se podali v hribe.
PRILASTKOV odvisnik	kakšen, čigav, kateri, koliko	ki, kateri, da...	pike	Na stenah so slike, ki jih je naslikal Gaspari.

Vaje

1. Določite vrsto priredij!

Pojdi domov in se počeno umij ter počesi. Tadej se je preselil v mesto, zato ga ni več na naši šoli. Veliko čudes sem že videl, vendar česa takega še ne, zato sem obstal z odprtimi usti.

Mimo si hodil, pa se nisi oglasil, zato sem jaz tukaj. Stopi hitreje ali pa ti bo vlak ušel. Vozili so počasi, kajti ovirala jih je megla.

2. Stavke dopolnite z zahtevanim priredjem ali odvisnikom!

- Dežuje, (posl. prir.) _____ .
Pojdi, (kraj. odv.) _____ .
Poslušal je, (prot. prir.) _____ .
Tonček ni znal plavati, (sklep. prir.) _____ .
Otroci so prišli v knjigarno, (vzr. odv.) _____ .
Pridi, (čas. odv.) _____ .
Preobuj se (vez. prir.) _____ .

3. Določite vrsto odvisnikov!

Tom je predal ščetko tako, kot da to nerad dela, čeprav se mu je v srcu imenitno zdelo.

Medtem ko je bivši parnik Veliki Missouri delal na soncu, je upokojeni umetnik, ki je bingljaj z nogami, sedel v senci, kakor da sploh ni imel druge izbire.

Ko je omagal eden, se je že ponujal drugi, ki je bil prišel, da bi se rogal. Ostal je, ker je bilo imenitno, da je počel nekaj, česar drugi niso smeli.

4. Krepko tiskani stavčni člen pretvorite v odvisnik!

Po večerji se lahko še igram s psom.

Na videz krhka deklica je zmagala **v teku na 400 m**.

Na gradbišču je veliko ljudi.

Plavalci bodo imeli športni dan v Tivoliju.

Prišel se je naročit na **mladinski** časopis.

5. Spodnjim povedim narišite S- strukturo!

Začudeno nas je gledal, kot da o tem ne bi nič vedel.

Ker se je že zdanilo, smo se začeli pripravljati na pot.

Kirurgu, o katerem se zadnje čase veliko govori, je uspelo presaditi oko.

Samo en stavek je glavni, drugi so odvisni, bodisi od glavnega bodisi od odvisnih stavkov.

Poklicala sem sošolca, ki ga že dolgo nisem videla, ker je študiral v Franciji, da bi se natančneje seznanil z eksistencializmom.

Odpravila sva se v gozd, da bi pogledala za gobami, se naužila svežega zraka in se končno tudi naklepetala.

Če je v povedi več enakovrednih in neenakovrednih stavkov, jo imenujemo zapletena poved.

Nadaljevali bomo analizo, saj je v našem interesu, da natančno spoznamo vse značilnosti, ki jih najdemo v okviru dane teme.

6. Poimenujte odvisnike!

Oče je natakarju, ki je bil zelo prijazen z nami, dal bogato napitnino.
Ker sem ga zbadal, me je samo presenečeno gledal.
Šolsko nalogo smo pisali, ko se je profesor vrnil z bolniškega dopusta.
Rad jo imam, čeprav je včasih svoje glava.
Gledal me je, kakor da me še nikoli ni videl.
Če bi bil gledal televizijo, bi bil seznanjen s potekom glasbenega tekmovanja.

7. Ugotovite vrsto priredij!

1. Niti se nisem učil niti v šoli nisem dobro poslušal.
2. Mamo je zanimalo, ali sem popravil oceno ali še vedno ne znam dovolj.
3. Pospravi sobo, saj vse stvari ležijo na tleh.
4. Nikar ne prosim, ampak delaj!
5. Med odmorom ne smemo biti v učilnicah, in to zaradi skrbi šole do tehničnih učnih sredstev.
6. Roditeljski sestanek bo naslednji teden in sicer bo razrednik na voljo za starše v sredo ob 17.00.

V kateri povedi ni upoštevano pravilo o pravilni uporabi vejice?

- v 1.
- v 2.
- v 6.

8. Vstavite vejice!

Zasrbelo me je v nosu ker sem bil prehlajen in moral sem na ves glas kihniti.

Mestna občina Velenje je za nakup paketov za socialno ogrožene družine s svojega območja prispevala 5000 evrov.

Opozorili so me na možnost nesreče a tega nisem upošteval.

Gledal me je kot da me prvič vidi.

Če bi ne bi bil tako koleričen bi imel manj sporov s starši. Kljub bolezni je šel v šolo.

Zaradi zaprtja cestnega odseka so morali vozniki peljati po obvozu.

Kokoši se ob mraku vrnejo v kurnike.

9. Podčrtane stavčne člene razširite v odvisnike!

Kljub bolezni je šel v šolo.

Zaradi zaprtja cestnega odseka so morali vozniki peljati po obvozu.

Kokoši se ob mraku vrnejo v kurnike.

10. Ugotovite S-strukturo!

Prvo desetletje med obema vojnama je zaznamoval ekspresionizem, v katerem je najpomembnejši pesnik Srečko Kosovel, v drugem delu pa se je uveljavil socialni realizem, ki ga literarna zgodovina imenuje tudi novi realizem.

Čeprav se je v začetku 20. stoletja najbolj uveljavila četverica moderne, so še vedno ustvarjali avtorji realizma.

Do ponedeljka moram prebrati Cankarjeve Hlapce, ki smo jih dobili za domače branje, in ponoviti angleške pogojnike.

Za preizkus znanja iz skladnje moram ponoviti snov o zloženem povedku, ker ne ločim povedkovega določila od povedkovega prilastka, in posebnosti desnega prilastka.

Napiši samostojno interpretacijo odlomka, v kateri boš upošteval splošna navodila ter dokazal jezikovno in slogovno pismenost.

11. Določite vrsto odvisnika, nato ga pretvorite v navadni stavčni člen!

Marjan je ostal resen, čeprav so se vsi smejali.

Medtem ko so drugi klepetali, sem rešila zahtevno nalogo.

Kdor uporablja razum, se ne zapleta v labirint čustev.

Povej mi, česa si želiš v novem letu.

Kdor seje, ta žanje.

12. Vstavite vejice in določite vrsto priredja! (Priredij je lahko več.)

Govoril je in mahal z rokami a ga nihče ni poslušal.

Stopi hitreje ali pa ti bo vlak ušel.

Pripraviti se je želel na pogovor zato je napisal nekaj predlogov a so vse zavrnil.

Veliko dela torej zasluži dovolj a se vseeno joče zaradi denarja.

13. Povežite najprej v vzročno priredje, nato v podredje z vzročnim odvisnikom. (Sestavine lahko tudi obrnete.)

Vlak se je ustavil. Potniki so izstopili.

Policist je vzdignil roko. Promet se je v hipu ustavil.

Sneg je zapadel. Otroci so se kepali.

14. Povežite v sklepalno priredje, nato v podredje z vzročnim odvisnikom!

Oče bo prišel iz službe. Ura je 14.30.

Meta se bo odšla igrat. Napisala je pismo.

15. Povežite najprej v protivno priredje, nato v podredje z dopustnim odvisnikom!

Avto je nov. Ne potegne dobro.

Manja ima gledališki abonma. Ni si ogledala prve predstave.

Povej mi, česa si želiš v novem letu.

Kdor seje, ta žanje.

Rešitve

11. Določi vrsto odvisnika, nato ga pretvori v navadni stavčni člen.

Marjan je ostal resen, čeprav so se vsi smejali. Marjan je kljub smehu vseh ostal resen. (dopustni odvisnik)

Medtem ko so drugi klepetali, sem rešila zahtevno nalogo. Med klepetanjem drugih sem rešila zahtevno nalogo. (časovni odvisnik)

Kdor uporablja razum, se ne zapleta v labirint čustev. Razumnik se ne zapleta v labirint čustev. (osebkov odvisnik)

Povej mi, česa si želiš v novem letu. Povej mi svoje želje za novo leto. (predmetni odvisnik)

Kdor seje, ta žanje. Sejalec žanje. (osebkov odvisnik)

12. Vstavi vejice in določi vrsto priredja (priredij je lahko več).

Govoril je in mahal z rokami, a ga nihče ni poslušal. (vezalno in protivno priredje)

Stopi hitreje ali pa ti bo vlak ušel. (protivno priredje)

Pripraviti se je želel na pogovor, zato je napisal nekaj predlogov, a so vse zavrnil. (posledično in protivno priredje)

Veliko dela, torej zasluži dovolj, a vseeno joče zaradi denarja. (sklepalno in protivno priredje)

13. Poveži najprej v vzročno priredje, nato v podredje z vzročnim odvisnikom (sestavine lahko tudi obrneš).

Vlak se je ustavil. Potniki so izstopili.

Priredje: Potniki so izstopili, kajti vlak se je ustavil.

Podredje: Potniki so izstopili, ker se je vlak ustavil.

Policist je vzdignil roko. Promet se je v hipu ustavil.

Priredje: Promet se je v hipu ustavil, zakaj policist je vzdignil roko.

Podredje: Promet se je v hipu ustavil, ker je policist vzdignil roko.

Sneg je zapadel. Otroci so se kepali.

Priredje: Otroci so se kepali, saj je zapadel sneg.

Podredje: Otroci so se kepali, ker je zapadel sneg.

14. Poveži v sklepalno priredje, nato v podredje z vzročnim odvisnikom.

Oče bo prišel iz službe. Ura je 14.30.

Priredje: Ura je 14.30, zato bo oče prišel oz službe.

Podredje: Oče bo prišel iz službe, ker je ura 14.30.

Meta se bo odšla igrat. Napisala je pismo.

Priredje: Meta je napisala pismo, zato se bo odšla igrat.

Podredje: Meta se bo odšla igrat, ker je napisala pismo.

15. Poveži najprej v protivno priredje, nato v podredje z dopustnim odvisnikom.

Avto je nov. Ne potegne dobro.

Priredje: Avto je nov, a ne potegne dobro.

Podredje: Kljub temu da je avto nov, ne potegne dobro.

Manja ima gledališki abonma. Ni si ogledala prve predstave.

Priredje: Manja ima gledališki abonma, vendar si ni ogledala prve predstave.

Podredje: Čeprav ima manja gledališki abonma, si ni ogledala prv

Test

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge, ki sledijo. Odstavki so oštevilčeni.

Plastične, papirnate ali bio?

Piše Marjetka Conradi

SEVEDA, VREČKE. VREČKE, V KATERIH IZ TRGOVINE PRINESEMO HRANO. VREČKE, KI JIH VETER NOSI SEM TER TJA PO ULICI. VREČKE, KI SE VALJAJO V JARKU OB CESTI.

1. Vrečke, ki onesnažujejo naravo, naš planet in negativno vplivajo na kakovost našega življenja. V Sloveniji porabimo več kot 600 milijonov vrečk na leto. S takšnim trendom bomo že čez nekaj let z vrečkami lahko pokrili vso državo.

2. Vodilno vlogo na trgu imajo plastične (polietilenske) vrečke, saj se odlikujejo po visoki uporabni vrednosti in nizki proizvodni ceni. Kljub številnim prednostim pa, skupaj s še drugimi plastičnimi izdelki, veljajo za enega hujših onesnaževalcev narave. Večine plastičnih vrečk namreč ne reciklirajo, njihova razgradnja pa v naravi v povprečju traja dobrih sto let. Kot zanimivost naj omenim, da sredi Pacifiškega oceana lahko najdete »plastični otok«,

(ne)naravno zbirališče plastičnih odpadkov, ki po velikosti presega dvakratno površino Združenih držav.

3. Plastične vrečke so zaradi negativnih učinkov na okolje nekdanj želeli delno nadomestiti s papirnatimi. Vendar se je izkazalo, da papirnate vrečke do narave niso nič bolj prijazne od plastičnih. Onesnažijo celo 50 odstotkov več vode in zraka v primerjavi s plastičnimi, za njihovo recikliranje porabimo skoraj 90 odstotkov več energije, poleg tega se tudi papir v naravi zelo počasi razgrajuje.

4. V želji po ohranjanju narave se je v zadnjih letih povečalo število raziskav, usmerjenih v proizvodnjo razgradljivih in biorazgradljivih vrečk. Te imajo povsem enake mehanske lastnosti (npr. nosilnost, odpornost proti obremenitvam, raztegljivost) kot običajne polietilenske. So pa okolju prijazne, saj se v nasprotju z običajnimi polietilenskimi pod določenimi pogoji razgradijo na majhne delčke, ki se vrnejo v naravni snovni krog in narave tako ne onesnažujejo.

5. Razgradljive vrečke se v naravi razgradijo s kemijskim procesom razgradnje. V tem procesu se večje molekule razbijejo na več manjših molekul ali delcev. Običajno se pojavi t. i. oksidacijska razgradnja, v kateri se atmosferski kisik vrine v kemijsko strukturo plastike. Kemijske vezi se začnejo spreminjati in trgati, plastika pa izgubi svojo trdnost in postane krhka, dokler ne začne razpadati na čedalje manjše molekule oz. delce. Ko postanejo delci dovolj majhni, jih mikroorganizmi predelajo podobno kot v biorazgradljivih vrečkah. Ker je ves proces kemijske razgradnje še vedno precej počasen, ga pogosto pospešijo umetno, z gretjem plastike, obsevanjem z UV-svetlobo ali mehansko, npr. s stiskanjem.

6. V biorazgradljivih vrečkah za hiter in učinkovit razpad oz. razgradnjo poskrbijo mikroorganizmi, kot so bakterije, alge in glive. Biorazgradljive vrečke se pod vplivom sončne svetlobe in toplote ali v vodi razdrobijo na mikrodelce, ki jih mikroorganizmi pretvorijo v biomaso, ogljikov dioksid in vodo. Ti razpadni produkti so seveda v naravi neškodljivi, biomasa je odmrli organski material, primeren za rast rastlin, ogljikov dioksid pa rastline uporabijo v procesu fotosinteze.

7. Prve biorazgradljive vrečke so se na trgu pojavile že pred desetimi leti, sestavljene pa so bile iz smole, ki je vsebovala polietilen, škrob in težke kovine, kot so kadmij, svinec in berilij. Danes poznamo več vrst biorazgradljivih vrečk. Narejene so lahko iz naravnih polimernih materialov, kot je npr. koruzni, krompirjev ali tapiokin škrob. Te vrečke so primerne celo za kompostiranje, vendar je njihova proizvodnja za zdaj še predraga. Najbolj razširjene so biorazgradljive vrečke iz polipropilena ali polietilena s posebnim ekološko neoporečnim dodatkom, ki v ustreznih razmerah sproži in pospeši razgradnjo vrečke do mikrodelcev, ki »nahranijo« mikroorganizme. Takšne vrečke ohranijo svojo funkcionalnost približno eno leto, nato se začnejo drobiti. Če boste svojo biorazgradljivo vrečko skrbno pospravili in nanjo pozabili, ne bodite presenečeni, če boste čez nekaj časa našli namesto vrečke le kupček prahu.

8. Čeprav biorazgradljive vrečke pomenijo korak naprej k sožitju z naravo, smo še vedno mi tisti, ki odločamo, kako se bo razvijalo naše okolje. Če bomo poslušali naravo, nam bo hvaležna, mi pa bomo dihali boljši zrak.

1. Določite besedilu:

- a) temo:
- b) sporočevalca:
- c) naslovnika
- č) namen:

2. Koliko povedi je v 6. odstavku besedila?

3. Koliko pa je stavkov v 6. odstavku?

4. Pozorno preberite naslednje trditve, ki se nanašajo na besedilo, in označite, ali so pravilne (P) ali nepravilne (N).

1. Papirnate vrečke so se izkazale celo za bolj škodljive do narave kot plastične.
2. Za razgradnjo vrečk so v laboratorijih razvili posebne mikroorganizme.
3. Čeprav biovrečka razpade, ti razpadni produkti škodljivo vplivajo na naravo.
4. Biorazgradljive vrečke po enem letu razpadejo.
5. Biorazgradljive vrečke so poznali že v šestdesetih letih 20. stoletja.
6. Vrečke in drugi plastični produkti veljajo za enega hujših onesnaževalcev narave.

P	N	trditev
		1. trditev
		2. trditev
		3. trditev
		4. trditev
		5. trditev
		6. trditev

Rešitve: P, N, N, P, N, P

5. V levem stolpcu tabele so izpisani stavčni členi. Dopolnite jo tako, da na desno izpišete zahtevane stavčne člene iz povedi. Ni nujno, da so vsa polja izpolnjena.

V Sloveniji porabimo več kot 600 milijonov vrečk na leto

Stavčni člen	
povedek	
osebek	
predmet	
prislovno določilo časa	
prislovno določilo kraja	

**Znanje je ponosno, ker se je toliko naučilo, modrost je skromna, ker ne ve več.
(W. Cowper)**

6. Podčrtani stavčni člen v povedi pretvorite v ustrežni odvisnik in zapišite poved v celoti!

a)

S takšnim trendom bomo čez nekaj let z vrečkami lahko pokrili vso državo.

b)

V želji po ohranjanju narave se je v zadnjih letih povečalo število raziskav, usmerjenih v proizvodnjo razgradljivih in biorazgradljivih vrečk.

Katere vrste odvisnik ste tvorili v prvem primeru?

Kaj pa v drugi povedi?

7. Določite vrsto povedi! Izberi te odgovor!

Vodilno vlogo na trgu imajo plastične (polietilenske) vrečke, saj se odlikujejo po visoki uporabni vrednosti in nizki proizvodni ceni.	a) enostavčna poved b) priredje c) podredje
Plastične vrečke so zaradi negativnih učinkov na okolje nekdam želeli delno nadomestiti s papirnatimi.	a) enostavčna poved b) priredje c) podredje
Običajno se pojavi t. i. oksidacijska razgradnja, v kateri se atmosferski kisik vrine v kemijsko strukturo plastike.	a) enostavčna poved b) priredje c) podredje
Ko postanejo delci dovolj majhni, jih mikroorganizmi predelajo podobno kot v biorazgradljivih vrečkah.	a) enostavčna poved b) priredje c) podredje
Ti razpadni produkti so seveda v naravi neškodljivi, biomasa je odmrli organski material, primeren za rast rastlin, ogljikov dioksid pa rastline uporabijo v procesu fotosinteze.	a) enostavčna poved b) priredje c) podredje
Te vrečke so primerne celo za kompostiranje, vendar je njihova proizvodnja za zdaj še predraga.	a) enostavčna poved b) priredje c) podredje
S takšnim trendom bomo že čez nekaj let z vrečkami lahko pokrili vso državo.	a) enostavčna poved b) priredje c) podredje

8. Povežite poved z ustrežno S-strukturo!

A) S + S + S

B) S/S\S

C) S + S/S

Ti razpadni produkti so seveda v naravi neškodljivi, biomasa je odmrli organski material, primeren za rast rastlin, ogljikov dioksid pa rastline uporabijo v procesu fotosinteze.

So pa okolju prijazne, saj se v nasprotju z običajnimi polietilenskimi pod določenimi pogoji razgradijo na majhne delčke, ki se vrnejo v naravni snovni krog in narave tako ne onesnažujejo.

Če bomo poslušali naravo, nam bo hvaležna, mi pa bomo dihali boljši zrak.

2. NADPOVEDNA SKLADNJA

2.1. NAČINI POVEZOVANJA STAVKOV V BESEDILO

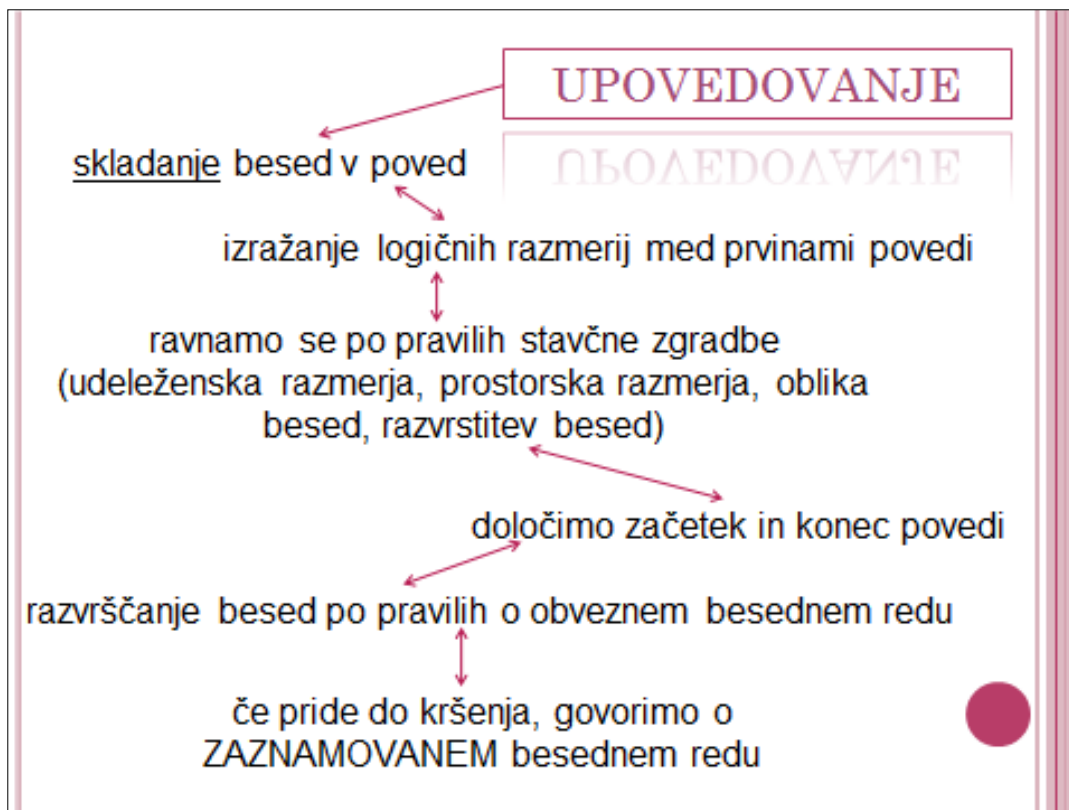
Pri urejanju povedi v besedilo moramo biti pozorni na primerno in smiselno upovedovanje.

Notranja urejenost mora ustrezati pomenskim in slovničnim pravilom.

Povedi so lahko povezane po pomenu, po obliki in po členitvi po aktualnosti.

En recept, kako upovediti, lahko najdeš na spletni strani

<http://www.svetizbesed.com/index.php?t=zgodba&i=1>. Se ti zdi uporaben?

2.2. POMENSKO RAZMERJE V BESEDILU (koherenca)

- **časovno razmerje** je med povedmi, v katerih si dogajanje sledi po smiselnem časovnem zaporedju: Ivan Cankar je bil rojen leta 1876, 1882 je začel hoditi v osnovno šolo... Najbolj značilna besedila za to so življenjepisi. Tako je v besedilih, kjer sosledje enot odraža časovno sosledje odsekov v resničnosti. V zavesti pa lahko take enote poljubno prestavljamo. Tu sledimo avtorjevemu toku zavesti, prepuščamo se njegovemu vodenju in svojskemu umetniškemu doživljanju resničnosti
- **vzročno razmerje** sledi vzrokom nastanka stanja oz. dogajanja: Na križišču je nastal zastoj, pokvaril se je namreč avtobus mestnega prometa.
- **posledično razmerje** pojasnjuje posledice dogajanja: Maturó sem naredil kot zlati maturant. Lahko se bom vpisal na katero koli fakulteto.
- **pogojno razmerje** izraža podatke o pogoju nastanka dogajanja: Smiselno je odpreti varčevalni račun. Na ta način si boste zagotovili začetni kapital.
- **namerno razmerje** izraža podatke o nameri: Vrata šole bomo jutri odprli za javnost. Ljudem hočemo pokazati, kakšen je naš šolski vsakdan.
- **pojasnjevalno razmerje** izraža pojasnilo: Med počitnicami bom ostal doma, pripraviti se moram namreč za esej.
- **sklepalno razmerje** izraža sklep: Likarjevi niso podpisali pogodbe, torej se ne nameravajo izseliti.

- **protivno razmerje** je izraženo z nasprotnim stališčem: Reševalci so premražene skavte našli sredi noči. Toda videti je bilo, da se mladi sploh niso vznemirjali.

2.3. NAČINI RAZVIJANJA TEME

Obveščanje je jedrnato in obvešča o dogodku, ki se je pravkar zgodil, se dogaja ali se bo zgodil. Pri tem povemo: kdo, kje, kdaj, kaj... povedi so nezapletene, enostavne. Dijaki naštejejo vrste obveščevalnih besedil: obvestila, sezname, imeniki, vozni red, sporedi, jedilni list, tečajna lista, mali oglas, osmrtnica, športni izid, vabilo...

Opisovanje je statično ali dinamično. Opisovalna besedila imajo rahlo sobesedilno spetost, ker zaporedje povedi lahko zamenjamo. To ne velja za dinamični opis. Pri statičnem opisu imamo nezapletene povedi v vezalnem razmerju, pri dinamičnem prevladuje časovno razmerje. Dinamični opis uporabimo za opisovanje dogajanja. Opisujemo lastnosti, sestavne dele, delovanje, položaj, delovni postopek, dogajanje v naravi...

Pripovedovanje predstavlja enkratne dogodke, ki so se zgodili ali smo jih sami doživeli. Prevladuje časovno razmerje. Med odvisniki so najpogostejši časovni in krajevni. Sobesedilna spetost je večje. Povedi ne moremo poljubno razvrščati. Pripovedovanje je lahko objektivno ali subjektivno. Dogodke ponavadi predstavljamo v takem zaporedju, kot so se zgodili. Včasih začnemo kar sredi stvari »in medias res«.

Razlaganje predstavlja vzroke za nastanek dogajanja in posledice. V definiciji opredeljuje pojme. Prevladuje vzročno-posledično razmerje, ki ga izrazimo z vzročnimi odvisniki in posledičnimi priredji- ker, zato, s predlogom zaradi, z izrazi biti posledica, vplivati na, povzročiti...V razlagalnih besedilih je veliko prilastkovih odvisnikov. Povedi so zapletene. Povedi med seboj ne moremo poljubno zamenjevati. Dijaki opazujejo, kako je sestavljena definicija. Ugotovijo, da so sestavine lahko razvrščene na dva načina.

Utemeljevanje predstavlja našo sodbo ali stališče, ki jo poskušamo utemeljiti z dokazom ali s pojasnjevanjem. Prevladuje pojasnjevalno- sklepalno razmerje. Pojasnjevalno razmerje izrazimo s pojasnjevalnim priredjem- saj, namreč, kajti, to sklepamo po tem, to dokazuje... Sklepalno razmerje izrazimo s sklepalnim veznikom torej. Deli besedila so med seboj zelo povezani.

Vaja

Določite dele definicij in utemeljitev!

Harmonija je skladnost med posameznimi deli in celoto.

Iglu je bivališče, napravljeno iz trdo zbitega snega ali iz ledenih plošč.

Fužine so delavnice za predelavo železa; stale so ob tekočih vodah, ki so poganjale mehove, kladiva in valje.

Masa je mera za množino snovi. Modem je naprava, ki računalnik povezuje s telefonskim sistemom.

Sfumato je tehnika oljnega slikarstva, ki s finimi, mehкими prehodi dosega zabrisane konture in atmosferske občutke.

Renesansa je umetnostno obdobje, ki se je razvilo v 15. in 16. stoletju in prineslo preporod umetnosti na podlagi antične kulture. Umetnostno obdobje, ki se je razvilo...)

_____ je umetno prekopana vodna pot čez kopno.

Danes sliko vsi priznavajo za Leonardovo zgodnjo umetnino, saj v času, ko je slika nastala, ne poznamo nobenega drugega umetnika, ki bi znal ustvariti tako svobodno in razgibano kompozicijo.

Na sliki Madone z otrokom pa ni nobene take izhodiščne točke, torej dela ni mogel naslikati nihče od tradicionalističnih slikarjev.

2.4. OBLIKOVNO RAZMERJE V BESEDILU (kohezija)

Povedi se med seboj povezujejo in prepletajo tudi z različnimi in enakimi besedilnimi prvinami. Iz besedila je vedno mogoče razbrati temo in namen.

Danes se nam je zgodilo nekaj lepega. Po pošti je prispel paket, ki so nam ga poslali prijatelji z morja. Ko smo odprli skrivnostno škatlo, smo bili nemalo presenečeni- v njej je bilo darilce za vsakogar od nas! Največje presenečenje je bila zgoščanka, ki je ležala na dnu zavoja, na njej pa je posnet film. Za paket smo se prijateljem že zahvalili.

V besedilu je v ospredju beseda, ki nam pove osrednji podatek. To je **nanašalnica**. Nanjo se navezujejo besede v spremljajočih povedih. Te besede so **navezniki**, način povezovanja pa navezovanje. Prva poved napoveduje osrednji podatek, in sicer z besedno zvezo nekaj lepega. Ta besedna zveza je **napovednik**, povezovanje pa napovedovanje.

PONOVITEV- paket

Ta postopek je običajen v znanstvenih in strokovnih besedilih, kjer je enournost sprejemanja vsebine zelo pomembna:

Primer: Sodišča združenega dela imajo ... Pred temi sodišči...

SOPOMENKE ALI SINONIMI- zavoj

so besede, ki sicer isto pomenijo, nimajo pa enake tvarne podobe; npr.: dekle - punca, in - pa, lep - krasen, ...

NADPOMENKE (HIPERNIMI) IN PODPOMENKE (HIPONIMI)- škatla

To je hierarhična povezava besed. Na primer: MAČKE proti RIS, LEV, DOMAČA MAČKA,... V tem primeru so mačke hipernim, ostale živali pa hiponimi.

RABA PARAFRAZ KOT NAVEZNIKOV- skrivnostna škatla

Veliko se uporablja v publicistiki kot odprava ponovitev nanašalnic, ki so lastna, zlasti zemljepisna imena. Primer: V Egiptu so piramide. V tej deželi ob Nilu so tudi kamele.

PRONOMINALIZACIJA, pozajmljanje- ga

To je pozajmljanje, nadomeščanje besede ali besedne zveze z osebnim ali kazalnim zaimkom. Primer: Takoj je vrgel kosilo psu, a tudi njemu ni bilo všeč. Zato ga je prevrnil.

RELATIVIZACIJA

To je besedilovorni postopek samo v tem smislu, da z njo gradimo bolj zgoščene povedi, vendar je enako kot pozajmljanja ne opravimo, če zaradi nje nastopi besedilna nejasnost.

Primer: Pri njej so vsa zrna... Pri tej mešanici so vsa zrna...

NAVEZOVANJE S PRISLOVI:

Navezovanje z zaimskimi prislovi se od pravega pozajmljanja loči po tem, da prislov kot naveznik ne izkazuje slovničnega ujemanja z nanašalnico, ki ni beseda ali besedna zveza, ampak smisel celotne povedi.

Primer: Za pol ure se je zleknil na kavč, vendar ni in ni mogel zadremati. Zato je vstal, se okopal in si oblekel belo srajco.

PONOVITEV Z OSEBNO GLAGOLSKO OBLIKO- obstaja

2.5. AKTUALNOSTNO RAZMERJE V BESEDILU

Tema se v besedilu razvija s povezovanjem povedi, v katerih je osrednji podatek ponovljen na različne načine. Eden od načinov povezovanja povedi je tudi členitev po aktualnosti, ki hkrati vpliva na besedni red v povedih.

V vsakem stavku o čem govorimo- to je izhodišče- in o tem kaj povemo- to je jedro. Ti dve sestavini stavka sta med seboj praviloma povezani s prehodom. Izhodišče dojemamo kot danost in stoji na začetku stavka, jedro pa je nova informacija in sledi izhodišču.

izhodišče prehod jedro

Na osrednjem trgu so se že začeli zbirati prvi obiskovalci.

Prvi obiskovalci so se začeli zbirati na osrednjem trgu.

Poglavitni inštrument rezijanske glasbe je violina.

Zveza med jedrom ene povedi in izhodiščem naslednje ustvarja vsebinsko zaokroženost besedila. Izhodišče nove povedi se lahko nanaša na izhodišče ali na jedro prejšnje. Poglavitni inštrument rezijanske glasbe je (J¹)violina. Rezijani jo imenujejo (J²)citira. (J³) Nanjo igrajo drugače, kot je sicer v navadi.

J¹=J²

J²=J³

2.6. VAJE IZ NADPOVEDNE SKLADNJE

1. Iz povedi izpišite nanašalnici in njuna naveznika!

Izid je omogočilo Ministrstvo za šolstvo, ki je odkupilo 5000 izvodov, te pa bo razdelilo po šolah in vrtcih.

2. Poiščite nanašalnico, na katero se navezuje zaimek jo!

Konvencijo o otrokovih pravicah je po desetletnih pripravah 20. novembra 1989 sprejela generalna skupščina Združenih narodov. Med 190 državami jo je ratificirala tudi Slovenija.

3. Poved spremenite tako, da boste z ustrezno vrsto navezovanja odpravili ponovitev besede Konvencija!

Za Konvencijo je značilen celosten pristop do otrok, vrednostni temelj Konvencije pa predstavljajo naslednja načela:

4. Ugotovite način povezovanja povedi oz. delov povedi!

A ostaja seveda resnica, ki smo jo omenili na začetku.

Še tako dobri sistemi sami po sebi niso dovolj. Treba jih je znati izkoriščati s pravim nabojem.

5. Izpišite nanašalnici in njuna naveznika in imenujte vrsto navezovanja!

Novost so tudi ravne linije, dolžine jopic in suknjičev se bodo največkrat ustavile pri bokih ali celo nekoliko nad njimi. Aktualne bodo tudi črte. Omislili so si jih tudi v hiši visoke mode Gianfranco Ferre.

6. Izpišite nanašalnico in naveznik in poimenujte vrsto navezovanja!

Če vrtimo ploščo tako hitro, kakor bi vrteli glasbeno ploščo, beremo z nje podatke s hitrostjo 150 KB na sekundo.

7. Poiščite prvine nadpovedne skladnje in poimenujte vrsto!

Čeprav je slovenska obala dolga le nekaj 10 kilometrov, se ponaša z mestom, ki ji ga lahko marsikod zavidajo. To mesto je Piran.

Vendar Piran ni le zanimivo kulturno-zgodovinsko mestece ob severnojadranski obali. Vanj so prihajali in mu gospodovali številni tujci. Kar so prinesli dobrega, je mesto ohranilo, kar so prinesli slabega, je zavrglo. Piran je torej severnojadranski dragulj, ki ga je brusil čas.

8. Določite dele povedi glede na izhodišče, prehod in jedro!

Nova Guerlainova metoda je že na začetku temeljila na povezovanju vonjav z osebnostjo ali razpoloženjem kupca.

9. Poiščite vrsto navezovanja in njene sestavne dele!

Tako so nastali parfumi mitsouko, shalimar, vol de nuit, lheure bleue, jicky...Vsi ti parfumi so še vedno naprodaj, še vedno jih proizvajajo.

Na koncu je našel parfum, ki »diši po ljubezni« in s katerim je osvojil svet.

10. Dana je nanašalnica vrtnica. Za katero navezovanje gre glede na naveznike: ona, njej, ji

vrtnica
roža
gartroža

11. Izpišite nanašalnice in naveznike!

Razpečevalci delujejo na zelo zahrbtnen način. Zatečejo se k posebnim studiom za oblikovanje, ki natančno proučijo zunanjo podobo izdelkov ter pomagajo pri izdelavi čim boljših in čim manj dokazljivih imitacij. Francoski zakoni ta hip ne dopuščajo veliko upanja podjetjem, katerih izdelki so na ta način popačeni ter znamke ponarejene. (Tretja poved se navezuje tudi na prvo poved.)

12. Ali je naslednja poved definicija?

Priraslike ali epifiti so rastline, ki rastejo na drugih rastlinah, navadno na drevju.

Za kateri slogovni postopek so značilne take povedi?

13. Podčrtajte primere, v katerih je glagol uliti ustrezno rabljen!

Uliti kip, uliti vodo v steklenico, čevlji so kot uliti, uliti strah v kosti, množica se ulije na cesto, uliti znanje v glavo, uliti realizem v razpravo, solze se ulijejo iz oči

2.7. VLOGE BESEDILA

Vsako besedno sporočilo ni besedilo. Ali v svojih besedilih upoštevamo vsa načela besedilnosti, tudi namen, in posvetimo dovolj pozornosti naslovniku.

Ob obravnavi besedilnih vlog se zavemo raznovrstnosti uporabe besednega jezika v človekovem življenju. Osrednji pomen ima vplivajska vloga. Sporočevalec prav z vsakim besedilom želi vplivati na naslovnika, na njegovo vednost, ravnanje, doživljanje, mnenje, prepričanje.

Vloge besedila: izrazna, vplivajska, predstavitvena, metajezikovna, govornostikovna, lepotna.

Izrazna vloga je poudarjena v besedilih, v katerih sporočevalec izraža svoje razmerje do naslovnika. Izraža lastne občutke in razpoloženja. Taka besedila so zahvala, voščilo, opravičilo, zasebni dnevnik, zasebna pisma, lirske pesmi... Ubeseditveno stališče je subjektivno. Izrazna vloga je značilna za publicistična in umetnostna besedila.

Vplivajska vloga je razvidna iz velelnikov, iz prošnje, kaj naj storimo in česa ne, iz pozivov, nasvetov, rotnja, vabil, dajanja navodil... Besedilo vsebuje informacije, s katerimi želi sporočevalec spremeniti naslovnikovo ravnanje, vplivati na njegovo mnenje, doseči, da sprejme novo informacijo, začuti potrebo po izdelku ali storitvi. Vplivajska vloga je močna v reklamah, političnih in drugih propagandnih besedilih.

Predstavitvena vloga omogoča, da si predmetnost predstavljamo, kakršna je v resnici. Sporočevalčeva pozornost je usmerjena k lastnostim predmeta, ki naj jih naslovník pozna. V besedilu se tema razvija z značilno zgradbo: od znanega k neznanemu, od konkretnega k abstraktnemu. Veliko je pridevnikov, sopomenskih in drugih samostalnikov. Sporočevalec skuša biti čimbolj zanimiv, da pritegne naslovnika.

Metajezikovna vloga je izrazita v besedilih, ki pojasnjujejo pomen kakšne besede ali ugotavljajo razumljivost. Pomembna je pri učenju jezika.

Govornostikovna vloga je poudarjena v besedilih, s katerimi navezujemo stik ali preverjamo stik. Vsebina ni tako pomembna, izrazitejša je želja, da pogovor ne bi zamrl. Besedje je preprosto, besedila spontana.

Lepotna vloga je značilna za umetnostna besedila. Gradi iz zvočnosti, ritma, harmonije, igrivosti jezika in njegove lepote. Jezik je poetičen, izbrana so posebna jezikovna sredstva.

3. PRAVOPIS

3.1. VEJICA

Vejica je nekončno ločilo. Z njo razčlenjujemo povedi na smiselne dele. V govoru je izražena kot premor in z blagim dvigom glasu.

Skladenjska raba vejice

1. med enakovrednimi deli proste ali zložene povedi
Za mednarodno izmenjavo se zanimajo Peter Štrbenk iz 4. a, Ana iz našega razreda, Diego, Španec po očetu, in jaz.
2. med nadrednim in odvisnim stavkom
Za dopust greva na morje, da se okrepiš po tej bolezni.
3. med polstavkom in preostalim besedilom povedi- jedro polstavka je lahko deležje, deležnik, pridevnik, samostalnik (Želeč jim lahko noč, so se poslovili.). Če je pridevniški polstavek levo od odnosnice, ga ne ločimo z vejico (Iz moje ponižanja polne mladosti se tiho svetijo tvoje oči.)
4. med izpostavljenim stavčnim členom ali dostavkom in preostalim besedilom povedi - izpostavek (Sin, ta ti bo šele zagodel!)
5. med izrazi in stavki, ki niso stavčni členi ali deli priredja oz. podredja- dostavek
Prinesi nam tudi kruha, črnega.
- med pastavki in drugim besedilom – Brez dvoma, tale kravata bo prava.
- za zvalniki in ogovori (Pojdi, moj sinko, na pot!)
- za samostojno rabljenimi medmeti (O, Janez, kam pa ti?; Bum bum bum, je zagrmelo po vratih)
6. pristavčni deli so ločeni z vejico na obeh straneh -Pri Prešernu, največjem slovenskem pesniku, so se učili vsi kasnejši pesniški rodovi.
7. med glavnim in vmesnim odvisnim stavkom
Pevac, zaradi katerega so vsi ponoreli, je napovedal turnejo po Evropi.

Vejice ne pišemo:

- kadar levi pridevnik določa celo preostalo besedno zvezo (dolgi kodrasti lasje);
- zveze kot v nedeljo, 9. maja (bo)se redkeje pišejo brez vejic, tip kot v nedeljo ob 9. uri
- se navadno piše brez vejic;
- če enakovredne naštevane enote, ki niso povedi, navajamo v stolpcih, vsako v svoji vrstici - alinejno naštevanje

Neskladenjska raba vejice

1. če imena pišemo za priimkom (Cankar, Ivan)
2. v decimalnih številih (3,5)
3. v ločevanju milijonic od tisočic, če so v istem zapisu tisočice zaznamovane s piko (12,089.000.00 sit)

Vejice ne pišemo pred:

- ponovljeno besedo, če v govoru ni ločena s premorom
- vezalnimi vezniki in, ter, pa
- ločnim veznikom ali, bodisi
- drugim delom dvodelnih veznikov ne – ne, niti – niti
- primerjanim veznikom kakor, kot, ko, če veznik ne uvaja odvisnika. (Če torej v nadaljevanju ni osebne glagolske oblike.)

Vejice ne pišemo med:

- prirednimi deli stalnih besednih zvez z izpuščenim veznikom
- dvema podrednima veznikoma
- prirednim in podrednim veznikom na začetku vmesnega odvisnika
- deli večbesednih veznikov

3.2. PODPIČJE

je nekončno ločilo, ki loči posamezne dele povedi močneje kot vejica in šibkeje kot pika. V govoru je izraženo kot premor z blagim dvigom glasu.

Zapisujemo ga v povedih, v katerih so stavki ločeni izraziteje kot zgolj z vejico.

Po vojni se je preselil v Buenos Aires; tam je po nekaj letih odprl vrtnarijo z redkimi sadikami.

Uporabimo ga lahko pri alinejnem naštevanju stavkov iste povedi.

Učno uro je treba vnaprej pripraviti tako, da:

- učitelj ve za cilje učne enote;
- dijaki dojamejo novo snov;
- na koncu učitelj lahko preveri cilje.

3.3. DVOPIČJE

je nekončno ločilo, torej stoji sredi povedi. Uvaja naštevanje, pojasnjevanje, dopolnjevanje in premi govor. V govoru je izraženo kot padajoča intonacija s premorom.

Pišemo ga:

- pri naštevanju več enot: Na domišljijško delavnico prinesite: lepilo, škarje, raznovrstne papirje, darilne trakove in revije.
- v premem govoru pred dobesednim navedkom: Oče je Ano opozoril: »Glej, da boste že na postaji, ko vas pridem iskat.«

- pred stavkom, s katerim pojasnjujemo prvega: Po pogovoru z njo se je pomiril: s sočutnimi besedami ga je znala potolažiti samo ona.
- rabimo ga tudi neskladenjsko, v tem primeru ga pišemo nestično: 3 : 1, 18 : 3= 6

3.4. NAREKOVAJ

je dvodelno ločilo. Z njim zaznamujemo:

- začetek in konec dobesednega navedka v premem govoru: Zanimalo ga je: »Ali španska himna res nima besedila?«
- slogovno zaznamovane besede in besedne zveze- »punca«, »žur«, »brigati se«

3.5. POMIŠLJAJ

je daljša črtica in je lahko enodelno ali dvodelno ločilo, načelno nestično.

3.6. ENODELNI POMIŠLJAJ

- lahko nadomešča vejico: Pripravila je vse potrebno – gotovo bodo presenečeni.
- izraža nedokončano misel ali izpuščeno glagolsko obliko: Ko bi vedeli – Janez Gradišnik – letošnji nagrajenec;

3.7. DVODELNI POMIŠLJAJ

loči vrinjeno poved: Med zamejskimi Slovenci – tudi sama sem živela med njimi – je pesnik Gregorčič zelo priljubljen.

Neskladenjsko pomišljaj uporabljamo

- stično namesto predloga od in do: odprto 8–20, avtocesta Ljubljana–Koper;
- kot alinejni pomišljaj: Ločila delimo na:
 - stična in
 - nestična.

Kadar pišemo z računalnikom, moramo pri zapisu pomišljaja paziti, saj se avtomatično izpiše vezaj. S tipko za presledek se spremeni v pomišljaj.

3.8. VEZAJ

je krajši in stično ločilo. Pišemo ga :

- v zloženkah, ki povezujejo priredno zložene dele: angleško- slovenski slovar, Avstro- Ogrska;
- med sestavinami zloženke, katere prvi del je številka ali črka: A-vitamin, 3-sobno stanovanje;
- pri ločevanju med imenom, priimkom in vzdevkom ga pišemo nestično: Karel Destovnik – Kajuh;

- pri sklanjanju kratic: ALU-ja;
- pri naštevanju zloženek ali sestavljenk z istimi jedri in obrazili: enoinpol-, dvo- in trisobna stanovanja;

3.9. OKLEPAJ

je dvodelno ločilo, sestavljeno iz uklepaja in zaklepaja. Z njim ločimo:

- primere in dopolnila povedanega: Retorik je velikokrat uporabljal vzklik (eksklamacijo), stopnjevanje (klimaks) in obrnjen besedni red (inverzijo).
- morebitne sestavine besedila: Pomagal(a) si boš z ročnim mešalnikom.
- podatke o virih besedila: V svojem eseju (v Sobotni prilogi, 5. 7. 2008) je omenil tudi to tezo.

Če je poved v oklepaju, se začne z veliko začetnico in konča s končnim ločilom.

3.10. PRAVOPIS – VAJE

1. V prazen prostor vpišite, kar manjka!

Draga babica, prejmi lep pozdrav počitnic Švedskem.

torbo rami in veseljem srcu se je o pravil širni svet.

Ta vikend je pri nas svet prijokalo devet dečkov in pet deklic.

Ko sem bila s starši počitnicah turistični kmetiji, sem se naučila mol ti kravo, klek ati in po kusila sem voziti kam on.

Ta predlog se mi ne zdi smisel , zato nehajmo razg abljati o njem.

Naključje je hotelo, da smo za novemb ske počitnice odpotovali Kitajsko.

Vsak dan prete te tri kilometre in poskrbite za popol videz.

Pripravlja se nevihti.

Oče je prisluhnil radijski o aji, v kateri so razpravljali o me ržavnih o
škodninah.

Bil je Angle , a ni govoril angle ko.

Le posla kaj se!

Zajec spada glodalcem.

Dobil je nagrado za življe sko delo.

**Bodi sam sprememba, ki si je želiš v svetu.
(M. Gandhi)**

2. Kako pravilno navajamo vire?

- a) Ivan Tavčar: Visoška kronika, Ljubljana, DZS. 1994.
- b) Visoška kronika, Ivan Tavčar. Ljubljana, DZS: 1994.
- c) Ivan Tavčar: Visoška kronika. Ljubljana: DZS, 1994.

3. V katerem primeru je beseda bohinj-ski deljena pravilno?

- a) bohinj-ski
- b) bohin-jski
- c) bohinj-ski

4. Kateri zapis premege govora je pravilen?

- a) »Ja, gotovo pridem,« je rekla, »in prinesem zapiske s seboj.«
- b) »Ja, gotovo pridem« je rekla »in prinesem zapiske s seboj.«
- c) »Ja, gotovo pridem,« je rekla, »in prinesem zapiske s seboj«.

5. V katerem primeru je vezaj pravilno zapisan?

- a) nemško- slovenski
- b) nemško-slovenski
- c) nemško – slovenski
- d) nemško-slovenski

6. Koliko vejic manjka v povedih?

Za pripravo palačink potrebujemo: moko jajca mleko in sol.

Ideja da bi skrajšali poletne počitnice ni bila dobro sprejeta med dijaki saj menijo da so v primerjavi z dijaki v drugih državah že tako ali tako bolj obremenjeni.

S tem da samo obupuješ ne boš rešil problema.

Sestanek bo v sredo 12. oktobra v ravnateljevi pisarni.

Slika je lepa a žal predraga.

Dijaki ki bi bili pripravljeni sodelovati pri pripravi programa za proslavo se prosim še danes zglasite v tajništvu.

V naslovu članka Napovedi se spet niso uresničile so meteorologi prepoznali žalitev.

Niti nismo veliko videli niti se nismo zabavali.

Hitro hitro vlak pa res ne bo čakal na nas.

Ta pot vodi v dolino kjer je lovska kočica in naprej proti jezeru.

7. Popravite, kar je potrebno!

Dve sto kilometrov južno od Moskve vodi h beli hiši brezov drevored tu je bil rojen in tu je preživel svoje življenje lev tolstoj slavni ruski pisatelj avtor romana vojna in mir in to kljub nesrečnemu dogotku ki se je zgodil leta 1854 ko je moral prodati glavno zgradbo da bi poravnal dolgove in je obdržal le še stransko poslopje poslopje ki je ostalo so po poroki z sofijo dograjevali medtem pa so se jima rojevali otroci bilo jih je 13 mize so navadno pognili v osrednji dvorani ki je bila hkrati jedilnica sprejemnica gledališče in koncertna dvorana kot opisuje turgenjev v enem od svojih del vse je bilo opremljeno z okusom blazine oblečene v platno z modrobelim črtami pisalna miza z tremi predali in črn usnjen divan od katerega se ni tolstoj nigdaj ločil veranda obrasla s divjo trto polsko cvetje družinske fotografije ki jih je posnela sofija beethovnovi sonate ki sta jih igrala štiri ročno kljub temu je pisatelj malo pred smrtjo zaradi zakonskega prepira zapustil dom ki ga je tako ljubil in umrl na kolodvoru blizu jase obsijane s svetlobo ki ga je navdihovala

8. Ali so naslednje besede deljene prav? Če je potrebno, odpravite napake.

Go-ethe _____	skr-ben _____	mad-žarski _____
I-van _____	nezavest-en _____	čm-rlj _____
ce-sta _____	oma-hljivec _____	poh-ištvo _____
oktob-rski _____	avi-on _____	mla-diči _____

9. Ali je vse prav? Kar ni, popravite!

Slovenj gradec	zidani Most	Rdeča Kapica	impresionist
Prešernov dan	blagajev volčin	Črna Gora	Dan spomina na mrtve
Škofja Vas	revija modna Jana	Slovenščina	koprčani
Gorenjci	voda Zala	ulica Bratov Učakar	dunajska cesta 15

10. Postavite ločila in popravite, kar je potrebno!

- V zadnjem času je zgodb o uspehu malo le redki so ki so v ostrih razmerah na trgu ohranili trdno vizijo ter drugačnost in izvirnost v podjetju paron iz rečice pri laškem so z trdim delom trudom in veliko mero strokovnosti pokazali da lahko ljudje ki delajo s srcem ustvarijo trdno in prodorno podjetje blagovna znamka paron se je dodobra žzasidrala v slovenskem prostoru prodrla pa je tudi na zelo zahtevne evropske trge v letih ko se je pri nas uveljavljalo tržno gospodarstvo so delavci mnogih podjetij iskali službo ker so se podjetja znašla v stečajnem postopku paron je nastal iz podjetja bor ki ga je doletela takšna usoda a vrata tovarne se niso nikoli zaperla ob nakupu tovarne so se moči usmertile h razvoju novih in kvalitetnih programov otroškega pohištva strokovno močan kolektiv podjetja paron ki ga vodita rosvita golčer hrastnik in rado hrastnik je s številnimi nagradami doma in na tujem pokazal da je brez kompromisna skrb za kvaliteto izdelkov in zadovolstvo strank prava rešitev v letu 1998 so v paronu dobili zlato plaketo revije naš dom leta 2000 nagrado gospodarske zbornice slovenije za izjemne gospodarske in podjetniške dosežke v istem letu ter leta 2001 so v skupju prejeli nagrado zlati most 2001 leta pa v beogradu zlati ključ za mladinsko sobo mambo danes lahko paronovo pohištvo ki je že pred časom razširilo program še na dnevne sobe pisarne pohištvo po meri in številne izdelke ki v dom prinesejo najnaravnejše materiale najdete kar na devet in štiridesetih prodajnih mestih po sloveniji
- Lepe rastline duši dobro denejo ko odkrijemo rožo ki nam je všeč želimo le še da bi nam doma uspevala prav zato vam ponujamo nekaj nasvetov v zvezi z preiskutenimi rastlinami tako da boste lažje spoznali kako jih pravilno negovati. Kako ostanejo rože majhne celo meterske rastline lahko ostanejo primerno majhne če jih prirežemo obstaja enostavno pravilo za obrezovanje rastlin poganjek ki na novo požene za polovico skrajšamo potem bodo zrasli novi poganki in takrat opazujemo ali bodo ti dosegli željeno obliko če ne skrajšamo tudi nje vendar ne za več kot tri pare listov na vsakem poganku. Napr hitro rast hibiskusa ustavimo s obrezovanjem hibiskus obožuje sončno svetlobo le močna opoldanska pripeka ni ugodna zanj prav tako je za majhne prostore primerna kalanhoja ki jo poleti postavimo v pol senco v zimskem času pa naj bo na svetlejšem mestu zalivamo zmerno kalanhoja je kratko dnevnicca se pravi da cveti pozimi ko so dnevi krajšji tilandizija je še posebno lepa lončnica iz rodu lilijevk predstavljena sorta je epifit kar pomeni da ne raste na tleh temveč se priraste na drugo rastlino prav zavoljo tega ima neznatne korenine in jo je treba vsaki dan rositi s mehko vodo
- Otroška soba je majhnemu otroku njegovo pravljlično domovanje njegov čarobni svet kjer se dobro počuti kjer se rad igra in kamor se zateče če je žalosten otrokom z bujno domišljijo je soba z navadno posteljo omaro in mizo premalo radi se po istovetijo s zgodbami določenimi poklici ali kako njim znano dejavnostjo ki jim ugaja ponujamo vam nekaj predlogov kako zabavneje urediti otroško sobo prvo idejo smo poimenovali med oblaki kljub rumeni osnovi prostora ima ta sobica za glavni motiv nebo s oblaki in zvezdami glavna elementa ki jo naredita drugačno in zanimivo sta zavesi izbrali smo eno barvno modro in črtasto belo modro blago vsaka od zaves je nataknjena na konzolno paličico vrtljivo okoli osi

tako je zaveso mogoče uporabiti tudi za otroško gledališče druga možnost ki jo predstavljamo je sobica aladinove čudežne svetilke ki dokazuje da so lahko tudi zgodbe iz tisoč in ene noči motiv za otroško bivališče namenoma je izbrana kovinska postelja z viticami ki spominjajo na orientalsko ornamentiko drugo smo dodelali sami ostale ideje si oglejte na foto grafijah

- Ta dvo namenski bivalni prostor je velik 24 kvadratnih metrov opremili smo ga čisto logično h hrbtu dvoseda je prislonska jedilna miza če želimo ob njej več kot štiri mesta jo moramo izvleči in zasukati vzdolž prostora smo ob eni strani namestili 70cm visoke omarice ki se barvno ujemajo z osnovno zeleno barvo oblazinjenih stolov

11. Odpravite napačno zapisane besede in ugotovite, ali so domače ali prevzete!

pizza _____ sosed _____ manager _____
 taxi _____ whisky _____ faul _____
 Avstralija _____ vikend _____ Candy _____

12. Poiščite čim več besed z nasprotnim pomenom (protipomenk)!

šibek – miren – tih – morje – tema – tišina –
 plašnost – utihniti – dobro – poreden – okusno – visok –

13. Poiščite sopomenke:

tovornjak – letalo – tolmač – narava –
 brati – luna – žalosten – veder –
 ugotoviti – čarovnica – kracati – zemlja –

14. Besede v oklepaju postavite v pravilno obliko!

Maja je na prireditvi predstavila svojo (hči) _____.
 Diplomiral je pred (dve leti) _____, sedaj pa se dogovarja z
 (doktor Franc Gliha) _____ za raziskavo o
 (evropski srednji vek) _____.
 Nagrade za najboljše dosežke v (letošnje leto) _____
 podeljujemo naslednjim:

- (Janko Burja) _____
- (Milena Skok) _____
- (Andrej Marko Kosobrin) _____
- magistrica Jolanda Hlača) _____
- (doktor France Hvala) _____
- (doktorica Jelena Novak Kozina) _____

4. VAJE IZ BOGATENJA BESEDNEGA ZAKLADA

1. S primeri razložite različne pomene naslednji besed!

neopravičen, neupravičen
družaben, družben
drag, dragocen
upognjen, upogljiv
sladak, oslajen, osladen
trpeč, trpežen
nepozaben, nepozabljen, nepozabljiv
prozoren, prosojen
velik, veliki
pismen, pismen
otroški, otročji

2. Izpeljite iz naslednjih pridevnikov samostalnike in glagole!

moder trd vesel
zvit divji svetel
potrpežljiv sladak len
enak kratek nadležen
zloben plemenit oster

3. Vstavite ustrezne samostalnike iz naslednjih dvojic!

Knjige izdaja... izdajatelj, izdajalec
Prijatelja izda...
Spreletavala me je ... zona, cona
Ozemlje je razdeljeno na tri..
Gregorčič je študiral... bogoslovje, bogoslužje
Vestno je opravljal ...
Ženska, ki prodaja olje, je... oljarica, oljnica
Oljnim rastlinam pravimo tudi..
Poleti je huda... vročina, vročica
Zbolela je za ...
Neka kost se imenuje... ključarica, ključnica
Ključarjeva žena je...
Prosim, ...dobro, kaj govorim. poslušati, prisluškovati
Ne ... za vrati.

5. BESEDILNE VRSTE

5.1. URADNA PROŠNJA

Uradna prošnja je pozivno besedilo, s katerim želimo pridobiti korist od uradne osebe oz. osebe (npr. poseben status, štipendijo, stanovanje, službo, posojilo, denarno pomoč, potrebno dokumentacijo idr.). V uradni prošnji razodevamo svojo splošno in jezikovno kulturo, zato moramo paziti na vljudnost ter jezikovno pravilnost in lepo obliko zapisa. Ker je uradna prošnja objektivno besedilo, v njej navajamo samo resnične podatke, preverljive s priloženimi dokazili.

Uradna prošnja ima obliko uradnega besedila:

- V glavi prošnje v levem zgornjem kotu navedemo podatke o sporočevalcu (ime, priimek, naslov), pod tem pa podatke o naslovniku (ime podjetja/ustanove, društva ali osebe, njen naslov), v desnem kotu zgoraj pa kraj in datum pisanja.
- Jedrni del vsebuje naslov, tj. izrazitev sporočevalčevega namena in teme besedila (npr. Prošnja za dodelitev statusa športnika v šol. letu 2001/2), nagovor (npr. Spoštovani!), izrek prošnje in njeno utemeljitev – po kratki predstavitvi (rojstni podatki, šolanje, zaposlitev ipd.) navajamo predvsem tiste podatke, ki so pomembni za rešitev prošnje.
- V zaključku se zahvalimo za pozornost in morebitno ugodno rešitev, temu sledi pozdrav in čitljiv podpis (desno spodaj); z njim jamčimo za resničnost napisanega.
- Prošnji prilagamo dokazila; njihova imena po abecednem redu ali po pomembnosti zapišemo levo spodaj v rubriki Priloge.

V uradni prošnji je sporočevalčev namen izražen neposredno (npr. prosim; pošiljam prošnjo...)

Uradna prošnja je v jedrnem delu pripovedovalno in utemeljevalo besedilo, zato pri pisanju pazimo na izbiro glagolskega časa – uporabimo preteklik, ko pripovedujemo o šolanju in dosedanji poklicni poti, oz. sedanjik in prihodnjik, ko navajamo želje in obljube v zvezi z zaprošenim.

Uradne prošnje, naslovljene na upravne organe, imenujemo vloge. Če jih pišemo sami, upoštevamo predpisano obliko prošnje. Če izpolnimo že pripravljene obrazce, najprej natančno preberemo navodila, nato pa čitljivo izpolnimo prazne rubrike.

1. primer prošnje

Mojca NOVAK
Novakova ulica 12b
2000 MARIBOR
tel. 031 / 123 – 456
e-pošta: mojca.novak@e-posta.si

Maribor, 3. 8.2008

Podjetje d.o.o. (za kadrovski oddelek)
Podjetniška cesta 9
1000 LJUBLJANA

ZADEVA: Vloga za zaposlitev

Spoštovani!

Na spletnih straneh zaposlitvenega portala Idejnik.SI sem naletela na Vašo ponudbo dela »tržnik oglasnega prostora in storitev«, zato vam pošiljam prošnjo s kratko predstavitvijo, saj verjamem, da lahko z skupnimi močmi dosegamo zavidljive dolgoročne poslovne rezultate.

Stara sem 24 let in moja karierna pot je do zdaj obsegala opravljanje raznolikih del, ki so mojo osebnost izoblikovale in dopolnile (glej CV). Vidik poklicnega udejstvovanja v ekonomski veji mi je izredno zanimiv, zato me docela zanima sodelovanje v podjetju, ki se ukvarja z raznovrstnimi aspekti trženja in prodaje, predvsem na področju računalniške tehnologije in komunikacij ter multimedijalnih vsebin, kajti moje znanje s tega področja je poglobljeno in intenzivno. Imam večletne delovne izkušnje, kljub temu pa poudarjam, da vsakršno delo jemljem resno, moj pristop je natančen, čimbolj hiter, ter predvsem odgovoren.

Delovne navade imam docela izoblikovane in če se le ponudi možnost zaposlitve v Vašem podjetju, boste z moje strani vse prej kakor razočarani, saj mi je na delovnem mestu izredno pomembna karierna kakor tudi osebnostna rast, in verjamem, da lahko pod Vašim vodstvom in nadzorstvom ter z mojimi poklicnimi izzivi dosežemo vzajemno prosperiteto.

Seveda sem se pripravljena tudi dodatno izpopolnjevati.

Prepričana sem, da bi nam bilo v obojestransko zadovoljstvo, če bi mi ponudili možnost opravljati delo v Vašem renomiranem podjetju. In z veseljem bi se odzvala vašemu vabilu na razgovor.

V pričakovanju Vašega odgovora Vas prav lepo pozdravljam.

Mojca NOVAK

Vaja

**V prošnji poiščite slogovne in jezikovne napake!
Kakšno mnenje imate o njej?**

2. primer prošnje

Ana Peterlin
Linhrtova 11
1000 Ljubljana

Ljubljana, 3. 4. 2001

Osnovna šola Martina Krpana
Lahovška 5
1200 Lavrica

Prijava na razpis za prosto delovno mesto vodje šolske prehrane

Spoštovani!

Prijavljam se na vaš razpis za prosto delovno mesto vodje šolske prehrane, objavljeno v Delu 25. 3. 2001.

Rodila sem se 20. 3. 1974 v Celju, kjer sem končala tudi osnovno šolo. Šolanje sem nadaljevala v Ljubljani na Srednji šoli za gostinstvo. Po končani srednji šoli sem se zaposlila v kuhinji Hotela Lev, ob delu pa končala še enopredmetni študij gospodinjstva na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. V šolskem letu 1999/2000 sem nadomeščala odsotno delavko na OŠ Riharda Jakopiča v Ljubljani. Učila sem gospodinjstvo in pomagala vodji šolske prehrane. V letu 2000 sem opravila tudi strokovni izpit.

Delo vodje šolske prehrane me zelo veseli, saj združuje delo z otroki, organizacijske izzive v zvezi z delom v šolski kuhinji, pa tudi možnost medpredmetnega povezovanja pri projektnem delu v povezavi z biologijo in drugimi naravoslovnimi predmeti. S tem imam že tudi nekaj izkušenj.

Vaš razpis mi ponuja možnost, da nadaljujem delo na področju, ki sem si ga izbrala kot svoje poklicno poslanstvo. Potrudila se bom, da bom to poslanstvo opravljala tako v korist šole kot tudi otrok.

Zahvaljujem se vam za zaupanje in vas lepo pozdravljam.

Ana Peterlin

Priloge:

- fotokopija diplome
- fotokopija spričevala o strokovnem izpitu
- fotokopija potrdila o državljanstvu

Vaja

Priznana pevka Neca Falk navdušuje otroke po vsej Sloveniji z upesnjeno Kovičevo otroško mojstrovino Maček Muri. Zamisli si, da si vzgojitelj/-ica v vrtcu in želiš, da bi pevka s to predstavo razveselila tudi otroke vašega vrtca. Napiši ji uradno prošnjo za nastop v vaši ustanovi. Navedi, zakaj ste se zato odločili. Upoštevaj zgradbo izbrane besedilne vrste. Besedilo naj obsega od 140 do 160 besed.

5.2. URADNA PRIJAVA

- Uradna prijava je besedilo, s katerim se priglašamo na razpis (npr. za prosto delovno mesto, stanovanje, namensko posojilo), objavljen v množičnih občilih. Ker v prijavi prosimo za razpisano ugodnost, je tako po vsebini kot po obliki podobna prošnji.
- Uradna prijava ima obliko uradnega dopisa; sestavljajo jo glava, jedrni del (vsebina), zaključek in priloge. Od prošnje se loči po tem, da se na začetku jedrnega dela sklicujemo na razpis ali oglas, na katerega se odzivamo.
- K izpitu, vpisu na šole in tečaje, k udeležbi na raziskovalnem taboru ipd. se navadno priglasimo s predpisanimi obrazci (prijavnicami); te vsebujejo prazne rubrike, v katere vpišemo zahtevane podatke in jih dokumentiramo s prilogami, prijave pa ne utemeljujemo. S podpisom jamčimo za resničnost podatkov. Pogosto moramo k prijavi priložiti frankirano ovojnico z naslovom. Večina obrazcev vsebuje tudi navodila za izpolnjevanje. Če jih natančno preberemo, se izognemo pogostim napakam pri izpolnjevanju.

1. primer

(ime in priimek)

(naslov)

(pošta)

NLB Skladi, upravljanje premoženja, d.o.o.

Čopova ulica 3

1000 Ljubljana

»Za zaposlitev«

Ljubljana, 22. septembra 2005

P R I J A V A

Spoštovani!

Prijavljam se na razpis za delovno mesto analitika, ki je bil objavljen 10. septembra 2005 v časniku Delo.

Rodil sem se 15. februarja 1978 v Ljubljani. Leta 2001 sem diplomiral na Ekonomski fakulteti v Ljubljani, leta 2002 pa sem opravil tudi strokovni izpit za borznega posrednika na Agenciji za trg vrednostnih papirjev.

V družbi Ilirika sem si pridobil 2 leti delovnih izkušenj predvsem na področju upravljanja investicijskih skladov, kot tudi poznavanja domačih in tujih trgov kapitala in vrednostnih papirjev.

Aktivno obvladam angleški in nemški jezik, izkušnje pa imam tudi z uporabo računalniških aplikacij.

Imam vozniški izpit B kategorije in živim v lastnem stanovanju v Ljubljani.

Upam, da boste tudi moji prijavi naklonili nekaj pozornosti, in z veseljem pričakujem vaše vabilo na razgovor.

Lep pozdrav!

Priloge:

- diploma Ekonomske fakultete št. 378/01 z dne 20. junija 2001
- potrdilo o opravljenem vozniškem izpitu B kategorije
- potrdilo o opravljenem strok. izpitu borznega posrednika na ATRP
- potrdilo o opravljenem tečaju angleškega in nemškega jezika

Vaja

V prijavi poiščite napake!

Na internetu poiščite dodatne primere in jih primerjajte med seboj!

5.3. URADNA PRITOŽBA

- Uradna pritožba je besedilo, v katerem se odzivamo na neprimerno ravnanje ustanov, organizacij ali njihovih predstavnikov, na slabo kakovost izdelkov ali storitev, neugodno rešene prošnje ipd.
- Pri pisanju uradne pritožbe upoštevamo obliko uradnega dopisa (glava, jedrni del, zaključek in priloge); v jedrnem delu nazorno pojasnimo vzroke svojega nezadovoljstva in jih utemeljimo s stvarnimi dokazi. (Te navedemo v prilogi.) Navajamo samo resnične in preverljive podatke.
- Pritožbo/ugovor glede kakovosti izdelka ali storitve imenujemo reklamacija. Svoje pripombe in ugovore lahko vpišemo tudi v knjigo pritožb, ki jih imajo vsa večja podjetja, hoteli, trgovine ipd.

1. primer

(ime in priimek)

(naslov)

(pošta)

Neckermann, kataloška prodaja, d.o.o.

Tržaška cesta 85

2000 Maribor

Ljubljana, 29. septembra 2005

P R I T O Ž B A

Spoštovani!

Pritožujem se zaradi nepravilnega delovanja visokotlačnega čistilnika Sistema TR2.

Dne 23. septembra 2005 sem pri vas preko telefona naročil visokotlačni čistilnik Sistema TR2, kot način plačila pa sem si izbral plačilo ob prevzemu. Izdelek mi je bil dostavljen v torek, 27. septembra 2005, ko sem ga tudi plačal.

Ker sem aparat želel takoj preizkusiti, sem se odločil očistiti tlakovano pot na svojem vrtu. Ko sem čistilnik priklopil na električno in vodovodno omrežje ter ga vklopil, je bilo iz elektromotorja slišati nenavadno prasketanje, vodni curek pa je bil zelo šibak, čeprav je bilo stikalo za moč curka nastavljeno na 1500W.

Čistilnik sem nemudoma ugasnil, ga izklopil iz električnega in vodovodnega omrežja, ter s pomočjo navodil preveril, če sem ga morda narobe sestavil, vendar se je izkazalo, da temu ni tako.

Delovanje aparata sem želel zato ponovno preizkusiti, vendar se je, ko sem ga vklopil, težava ponovila, torej gre verjetno res za napako v delovanju aparata samega.

Izdelek vam zato v originalni embalaži vračam kot paketno pošiljko in želim, da mi s pošto nakaznico vrnete celotno kupnino.

Vnaprej se vam zahvaljujem za razumevanje in vas lepo pozdravljam.

Vaja

Predstavljajte si, da živite v starem mestnem jedru. Na vrtu enega izmed lokalov poleti zelo hrupna glasba odmeva pozno v noč. Lastnika lokala ste pred časom na to že opozorili, a ni zaleglo, zdaj pa se uradno pritožujete na inšpekcijsko službo. Besedilo uradne pritožbe naj obsega 180- 220 besed.

ali

Napišitei uradno pritožbo mobilnemu operaterju zaradi previsokega računa. Besedilo naj obsega 150- 180 besed.

ali

Postavite se v vlogo kustosa Gorenjskega muzeja. Zaradi umika klasičnih žarnic s tržišča morate v kratkem času zamenjati vse svetilke za osvetljevanje umetnin. V trgovini ste naročili potrebno število lestencev in jih že vnaprej plačali. Svetila ste sicer dobili v dogovorjenem roku, vendar se število na dobavnici ni ujemalo s tistim na plačanem računu. Prejeli ste namreč premalo lestencev. Napišite uradno pritožbo vodstvu trgovine. Besedilo naj obsega 180- 200 besed.

5.4. POLJUDNOZNANSTVENI ČLANEK

Nekaj splošnih napotkov za pisanje poljudnih člankov o znanosti

Temeljni namen poljudnoznanstvenega članka je čim večjemu krogu ljudi predstaviti neko znanstveno področje, odkritje ali kak pomemben dogodek. Zmotno je prepričanje, da mora poljudni članek poučevati. Poljudni članek mora bralca najprej motivirati in prepričati, da je neka tema sploh dovolj zanimiva, da si bo vzela čas in se vanjo poglobil. Piscu članka, ki se na temo zelo dobro spozna, je zanimivost obravnavanega problema samoumevna, zato se običajno osredotoči predvsem na pojasnjevanje podrobnosti, kar je za njegove strokovne kolege sicer zelo zanimivo, a pri tem izgubi večino bralcev. Bralci, ki jih zanimajo podrobnosti, bodo že sami našli informacije.

Temeljna značilnost potencialnih bralcev poljudne znanosti je, da so za branje načeloma zelo motivirani, vendar jih v to zares nihče ne sili. To niso študenti, ki morajo učbenik ali skripto nujno prebrati, da bodo lahko naredili izpit. So bralci, ki berejo v svojem prostem času in za zabavo, zato jih lahko pisec hitro izgubi, če ni dovolj zabaven. Takšne bralce mora imeti pisec poljudnega članka v mislih, ko se loti pisanja.

Pri piscih, ki so aktivni znanstveniki in niso večji poljudnega pisanja, je največja nevarnost, da bodo teksti zgolj golo naštevanje dejstev. Da je članek berljiv in zanimiv, mora biti zelo bogat z analogijami in vsaj malo zabaven. Poljudni članek ima, podobno kot znanstveni, tudi svojo specifično strukturo, ki jo je potrebno spoštovati. Tipična struktura dobrega poljudnega članka je povsem enaka kot pri dramskemu zapletu. Razdelimo jo lahko na pet elementov:

Naslov: Pri poljudnem članku je zelo pomemben naslov, ki mora bralca pritegniti in motivirati za branje. Če je avtorjev naslov preveč opisen in suh, ga urednik spremeni v podnaslov in doda svoj naslov, ki bi bolj pritegnil.

Motivacijski uvod: Ključen je tudi prvi odstavek, ki mora tematiko, ki jo obravnava članek, uvesti recimo z zanimivim citatom, s kratko zgodbico, anekdoto, z možno aplikacijo odkritja ipd. Bralec poljudnega članka mora imeti občutek, da bere zanimivo zgodbo.

PRIMERI: »Ne mine dan, da se ne bi neprestano borili za življenje. Sovražnik je neviden in napada z vseh strani. Napadalci plezajo po koži, nam vstopajo v usta, nos in oči. Bitke z vsiljivci so tihe, a smrtonosne. Ponavadi se bije trd boj mož na moža, zelo priljubljeno pa je tudi kemično orožje...« (O imunskem sistemu)

»Veliko mladih staršev bi si verjetno želelo, da bi novorojenček prišel na svet opremljen z navodili za uporabo. Morda se sliši nenavadno, a takšna navodila se resnično nahajajo v vsakem otroku, a nimajo dosti skupnega s starševstvom. V otroka se prenesejo iz njegovih staršev ob spočetju in so skrita v kromosomih. V kromosomih so shranjena vsa navodila za razvoj in delovanje človeškega bitja...«

»Moj prvi učitelj paleontologije je bil skoraj tako star kot živali, ki jih je obravnaval...«

Umestitev in opis kraja dogajanja: pojasnitev osnovnih pojmov obravnavane teme in umestitev problematike v bralčevo predznanje oziroma predstavo o svetu. Lahko tudi zgodovina obravnavane teme.

Zaplet: Predstavitev problema po možnosti na čim bolj konkretnem primeru, ki naj bo bralcu blizu.

Razplet: Možne rešitve problema...

Pika na i: Tudi odstavek na koncu članka je zelo pomemben.

PRIMERI: »Upamo lahko le, da se spletni strežniki Nase ne bodo sesuli zaradi prevelikega prometa, ko bodo na njih objavili nove slike golih kvazarjev.«

»Če sta malo zmedeni, in vam ni nič več jasno, potem ste na dobri poti, saj je danski fizik Niels Bohr, ki velja za očeta kvantne fizike, nekoč dejal: 'Kogar kvantna fizika ni pretresla, je ni razumel!'<«

Ponavadi se pisanja lotimo po naslednjem tristopenjskem obrazcu (povzeto po knjigi Herberta in Jill Meyer: How to Write - Communicating Ideas and Information):

Organizacija pisanja

Izberi vrsto besedila. (Komu je namenjeno?) Vrsta določa formo.

Določi ključne točke. (O čem bo tekla beseda?) Točke so odvisne od vrste.

Zberi podrobnosti. (Čim več informacij...)

Priprava osnutka

Določi sporočilo. (Kaj hočeš povedati bralcem?)

Naredi pregled vsebine po točkah.

Napiši prvi osnutek. (Besedilo širiš in poglobljaš po točkah.)

Piljenje besedila

Bodi natančen.

Bodi jasen; izogibaj se dvoumnosti.

Bodi konsistenten.

Bodi kratek; ne ponavljaj.

Bodi vljuden in pošten.

Bodi zmeren glede obsega in podrobnosti; (Ne poskušaj povedati vsega, kar veš.)

Ne spreminjaj stila, ko ga enkrat izbereš (resen, agresiven, formalen, zabaven...).

Pazi na obliko (naslovnica, odstavki, črke...).

Pazi na slovnico.

Endoftalmitis

Močno vnetje – nujna pomoč

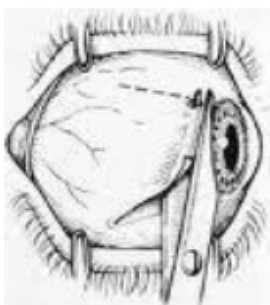
Endoftalmitis je vnetje osrednjega dela očesa, v glavnem steklovine, lahko pa zajame mrežnico, žilnico, roženico in prav vse notranje očesne strukture. Zgodnje odkrivanje in primerno zdravljenje sta pogoja za ohranitev vidne funkcije in očesa pri endoftalmitisu. V zadnjih 15. letih se je zdravljenje endoftalmitisa bistveno spremenilo.

UVOD

Endoftalmitis nastane po očesni operaciji (*pooperativni endoftalmitis*), po penetrantni ali perforativni poškodbi (*travmatski endoftalmitis*) ali kot zasevek iz oddaljenega mesta okužbe v telesu (*endogeni ali metastatski endoftalmitis*). Razdelitev endoftalmitisa je pomembna, ker lahko glede na čas in način razvoja endoftalmitisa sklepamo na povzročitelja, napoved poteka bolezni in uvedemo primerno zdravljenje. V danem članku bo govora le o dveh vrstah endoftalmitisa, in sicer pooperativnega in endogenega.

POOPERATIVNI ENDOFTALMITIS

Pogostnost pooperativnega endoftalmitisa v razvitih državah je 0,07–0,3%. Pooperativne endoftalmitise lahko delimo na *hiperakutne* (razvoj v 24 urah po operaciji), pojavijo se v 10 %, akutne (2–5 dni), pojavijo se v 35 %, subakutne (6–17 dni), pojavijo se v 25%, in kronične, ki se pojavijo v 30%. Pri akutnem pooperativnem endoftalmitisu so najpogostejši povzročitelji, razvrščeni po pogostosti: *Staphylococcus epidermidis*, *Sreptococcus sp.*, *Staphylococcus aureus*, po Gramu negativne

bakterije in druge po Gramu pozitivne bakterije. Vir okužbe je bolnikova lastna flora, ki se med operativnim posegom zanese v oko. Lahko pa je endoftalmitis posledica dehiscence rane, odstranitve šiva ali abscesa ob šivu. Pri **kroničnem endoftalmitisu** gre za vnos manj virulentnih mikroorganizmov, kot so *Propionibacterium acnes*, *Staphylococcus epidermidis* in glive.

Značilna simptoma akutnega bakterijskega endoftalmitisa sta meglen vid in boleče oko. Klinični znaki so: zmanjšana vidna ostrina, otekle veke, oteklina in hiperemija veznice, eksudat v sprednjem prekatu, hipopion, eksudat v steklovini, lahko pa so prisotne vnetne spremembe tudi na roženici, žilnici in mrežnici.

Pri kroničnem endoftalmitisu oko običajno ni boleče, ni pordelo, vidna ostrina je minimalno spremenjena. Endoftalmitis, ki ga povzroči *Propionibacterium acnes*, se pokaže šele nekaj

5.5. ESEJ

- Esej (iz fr. *essai*, poskus) je besedilo, v katerem pisec predstavlja svoje osebno stališče do izbrane teme (iz književnosti, filozofije, politike, medicine, prava, fizike, kulture...) in ga utemeljuje – pri tem pa razkriva razne poglede na obravnavano temo.
- Navadno vsebuje prvine, ki so značilne za umetnostno in znanstveno besedilo – zato je pogosto na meji med neumetnostnim in umetnostnim besedilom. Esej je manj sistematičen kot razprava, njegova zgradba ni stereotipna.
- Napisan je v jeziku, ki je načelno odprt za literarne prvine in teži k splošnejši razumljivosti, nazornosti in duhovitosti. Zanj so značilne še polemičnost, asociativnost in navajanje besed drugih avtorjev.
- Ena od vrst eseja je t.i. šolski esej, ki ga dijaki pišejo na maturi (npr. pri slovenščini, filozofiji ipd.). Pri slovenščini ga pišejo o svojem sprejemanju književnosti; ker se odzivajo na (umetnostno) besedilo, pravimo, da je šolski esej metabesedilo. (Besedilo, ki govori o besedilu.) Pri pisanju šolskega eseja se dijaki deloma ravnajo po navodilih, zaželena pa je tudi izvirnost. V razpravljalnem eseju primerjamo književna besedila, v razlagalnem (interpretativnem) eseju pa razlagajo svoje dožemanje krajšega književnega besedila oz. odlomka ali razlagajo in primerjajo dvoje (ali več) krajših besedil (npr. pesmi oz. odlomkov). V obeh esejih torej kritično presojujejo obravnavano tematiko (To morajo seveda dobro poznati.), izražajo svoje mnenje ter ga utemeljujejo. Tudi v šolskem eseju dijak predstavi svojo tezo (oz. mnenje) in jo pojasnjuje z argumenti ali protiargumenti. Na koncu (v sintezi) povzame ugotovitve in jih strne v odgovor, vezan na problem, ki je bil nakazan v tezi.

5.6. KOMENTAR

Zgradba komentarja

UVOD	<ul style="list-style-type: none">❖ predstavitev dogodka❖ nakazan je problem
JEDRO	<ul style="list-style-type: none">❖ analiza vzrokov❖ stališča o tem, zakaj se je nekaj zgodilo❖ argumenti, s katerimi so mnenja utemeljena
ZAKLJUČEK	<ul style="list-style-type: none">❖ pomen dogodka❖ nadaljnji potek dogajanja❖ sintetiziranje

Viri: Na pragu besedila 3, Bešter, Križaj Ortar, Končina, Bavdek, Poznanović, Židan, Rokus Klett, 2001

www.gradiva.txt.si